

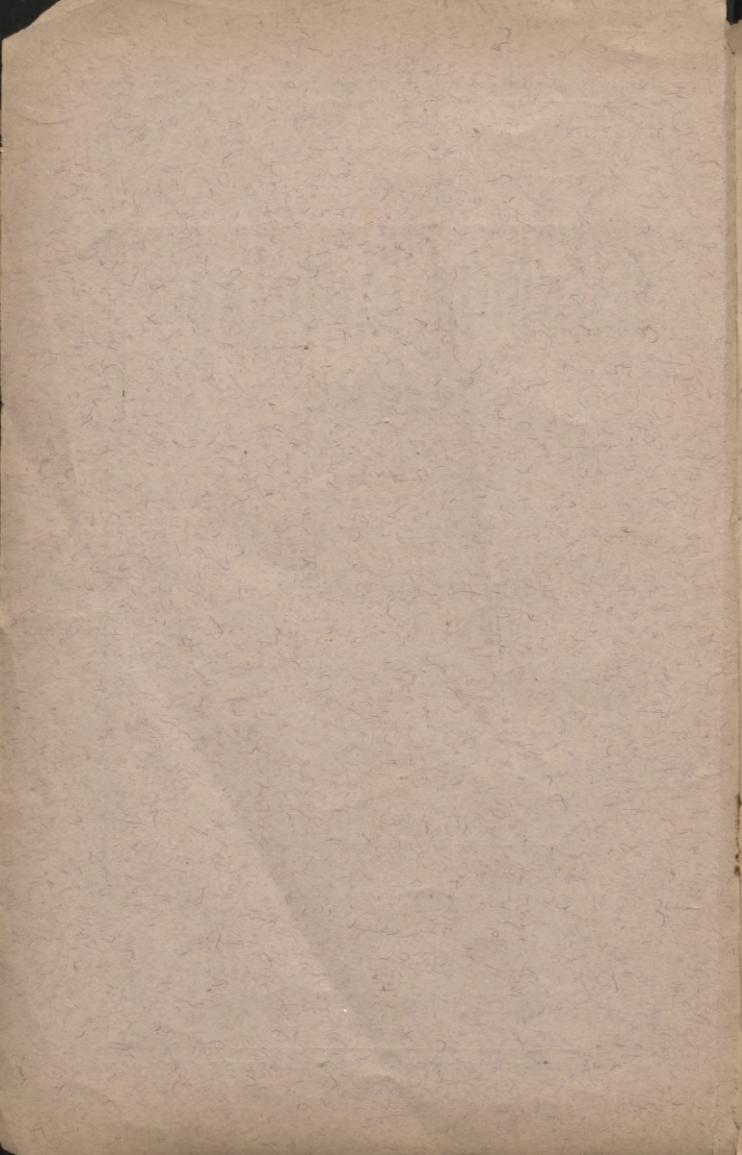
Alkohola jautajuma leetâ.

Diwi raksti no
Brihwkalneeka.

Matjâ 15 kap.

Rigâ, 1895.

S. Brigadera (Verġa basarâ) general-komisiġjâ.

L 61
353

Dalil
L
61

Alkohola jantajuma leetâ.

Ditvi raksti

no

Brihwikalneeka.

Rigâ, 1895.

J. Brigadera general-fomisijâ.

VAF-3

IV

L-3

an

VIIA LĀČA Latv. PĒI.
VALSTS BIBLIOTĒKA

~~78 40.788~~

0304040983

Дозволено цензурою. — Рига, 8 августа 1895 года.

Kahds stahwoflis ahrsteem eepemams alkohola jautajumā?

Ro Dr. A. Smitha, pŕiŕiatristas Unitas preeŕŕhneeka Marbachā.

(Runa tureta 11. novembri 1893. g. Karlsruhē, ahrstu preeŕŕā gara
ŕlimbam kongreŕā.)

Alkohola jautajums muhŕu ŕadŕihwē ŕehle loti eewehrojamu
lomu. Galwenafās ahrstu autoritates, tā Bunge, Forels, Ficks,
Baers, Strimpells, Birchows un ziti atŕinuŕŕi, ka ari mehrenā
alkohola baudiŕhana zilwezei kaitiga un weŕelam zilwekam nekahdā
wiŕŕē nenoderiga. Tee no ŕinibas puŕes iŕpoŕtijuŕŕi wezus mahaus
no tā dehwetām alkohola atŕpirdŕinatajam, ŕiprinatajam ŕehzinatajam
u. t. t. ihpaŕŕhibam. Buhtu loti noderigi, ja ari muhŕu awiŕŕhneeziabas
representanti pehž eeŕpehjas ŕahktu tautas tahtakās aprindās ŕchahdas
ŕiniŕŕi pamatotās domas nodibinat un wezo mahutizibu no alkohola
jautajām ihpaŕŕhibam ar wiŕu ŕakni iŕrawet. Zereŕim, ka tas ar
laiktu notiks, ka muhŕu preŕe un inteligenze jo leelakā mehrā ar
ŕcho jautajumu buhŕ eepaŕinuŕŕees un no atturibas prinzipa pareiŕibas,
pee kahda peeturās muhŕu ŕahtibas beedribas, pahrlēezinajuŕŕees.
Kahdi eeŕkati galwenafajam ahrstu autoritatem alkohola jautajumā,
to mums it gaiŕŕi aprahda Strimpells ŕawā broŕŕurā.*) Katram,
kam ŕŕi leeta ruhŕ, deretu ar ŕcho rakŕtu jo tuwak eepaŕihteēs.
Strimpells pee alkoholiŕma iŕplahtiuŕhanās leelu wainu ari peeŕŕkir
ahrsteem paŕŕeem, furi pa leelakai dalai ŕhini ŕinā wehl loti laiŕti
un nebehdiigi riŕkojoteēs. Tamdeht nebuhŕ leeki, zeen. laŕitajus ari
eepaŕiŕŕinat ar to ŕtahwofli, kahds ahrsteem no ŕinibas puŕes ŕhini
jautajumā teeŕ eerahdits, toteeŕ wehl jo wairak, ka daŕŕi wahrbi,
kaŕ te ŕaziti uŕ ahrsteem, ari atteizami uŕ muhŕu inteligenzi.
Autoritate, kahda Dr. A. Smitham ŕliniŕŕā medizina, atlauj mums
pilnigi wina wahrdeem un aiŕrahdijumceem uŕtizeteēs:

*) Ueber die Alkoholfrage vom ärztlichen Standpunkte aus, von Prof.
Dr. A. von Strimpell. Leipzig 1893.

„Bija teefcham gruhds pahrmets, fahdu fcha gada ahrftu un dabas vehtitaju fapuzê Nirnbergâ von Strimpells jawâ loti eewehrojama preefchnefumâ iffazija runadams no netizamâ laiffkuma, ar fahdu ahrftu leelaka dala luhkojâs uf laufchu fadfhwê tif fwarigo alkohola jautajumu.*) Bet ja meh's apdomajam, fa gadu no gada loti daud's laufchu zaur alkoholiſmu eet bojâ, fa no fcheem ap 90% zaur peemehrighu kopschanu un ahrſtefchanu buhtu warejuſchi tift iiglahbti, un fa ir profilakſe (aiſſardſiba,) fura fchahdu faſſimſchanu uf reiſ' ſpehtu nowehrſt, muhſu traka namus uf wairaf nekâ zeturto daku tuhſchot un trihs zeturtdakas no ſodu nameem un zettumeem padaritu pa leekeem, tad zitadi newaram, fa fchahdu pahrmetsu atſiht par dibinatu. Na fchahds laiffkums nepamatojâs uf fauna nodoma, bet uf pawirſchas alkohola jautajuma praſchanas, man peerahda fahdas 1500 ahrſtu wehſtules, furas man tiffſchas peefuhtitas alkohola flimneeka uſnemſchanas deht manâ flimnizâ. No fchihm 1500 wehſtulem tika 30 bija tahdas, furu farakſitaji likâs pareiſi ſpreeſcham par flimibu paſchu, kâ ari wajadſigo ahrſtefchanu. Pee tam pſichologijas ſinâ intrefanti, fa no fcheem 30 mineteem flimneekteem fcho eeftahdi apmekleja 24 — ar 6 wehſ' teef weſtas farunas — kamehr no wiſeem ziteem tika atnahkuſchi 3 un tahlafi 2 wehſ' naw iijchlihrufchees. Zaur tam teef aprahdits mans fchi gada Wiſſbadens kongreſâ iffazitais ſpreedums par pareiſu, fa tad, kad tuhlin pee pirmâs konſultazijas dſehrajs tiftu pareiſâ wiſſê japrâſts un wadits, no nepahrlabojameem dſehrajeem gandrihſ' netaf newaretum runat.**)

Bet lai fchahda pareiſa atſiſſchana buhtu eefpehjama, mums wiſpirm's no ahrſta japagehr, lai tas pee alkohola jautajuma apſpreeſchanas pilnigi atſwabinajâs no teem eekateem, fahdi tam no uniwerſitates laiffeem paſiſhtami un fahdus tas, beſ' kriticaf ſekodams paraſtajam eemihtam zelam, turejis par weenigi pareiſeem, bet lai turas pee ne wiſai patihkami ſkanoſcheem fakteem, fahdus fiſiologija un pſichiatrijas klinika apſtahdijufchas. Tad wiſſch pahrlceezinaſees, fa wiſas jautâs fraſes, fa alkohols eſot teizama baribas weela, neſalihdjinams ſtiprinaſchanas un neiſſiſſktoſchs ſiltuma lihdsſeklis, tift zehlufchâs alkohola intereſentu fantaſijâ, un fa pateefibâ leeta pawiſam otrada. Tahlaf tas alkohola, weenalga fahdâ weidâ baudits, waj kâ ſchnabis, alus, wiſns, augluwiſns, atradis weenu no wiſ-

*) von Strimpell, die Alkoholfrage vom ärztlichen Standpunkte aus. Berliner klin. Wochenſchrift 1893, N. 39.

***) Die Behandlung der Trunksucht, Verhandlungen des 12. Kongreſſes für innere Medicin, Wiesbaden 1893, von A. Smith.

nifnakajam smadseu un nerivu indewem, ka alkohola tà dehwetà usjautri-
nataja, behdu lauseju darbiba it nebuht naw tik teizama, kà winsch
libds schim domaja, bet ka ta tik pamatojäs us kritikas spehku
nomahschjanu un eemidsinajchanu, no kam katrs, kursch tufschâ
dubhschâ nonahf tahdâ jautrà dsehrajü fabeedribâ, it weegli war
pahrlëezinatees. Tahlak winsch nahts pee atsihichanas, ka leela
dala no wehrigam slimibam, tahdas apnem weselus sistemus un
organus, kuras tas libds schim mehdsä ahrstet simptomatiski, zelas
no alkohola baudiichanas, pat mehrens, un ka tas terapijâ daudi-
kahrt tik tamdeht nepanahza nefahdas labas setmes, ka tas neewehroja
galweno prinzipu: tolle causam t. i. isnihzini zehloni. Tahlak
winsch leelo alkohola kaislibu mahzisees eeskaitit par psichisku slimibu,
tahda naw dseedejama zaur norahschjanu un sahlu paraksiichjanu,
bet tik zaur ilgu atturibu, un ka schahdam noluhkam noderigas
patwehrtimes nedrihkt slimneekam jau no pascha sahuma nostahdit
par soda nameem, ar kureem tos apdraude, jo dsehrajü patwehrtimem
pateesibâ pawisam zitads raksturs nekâ soda nameem.

See schahdas atsihichanas nahzis, ahrstis wispirms nostahsees
bes kaut tahdas apdomibas parakstit alkoholiskus dsehreenus, behrneem
un rekonwaleszenteem (atwejelosuschamees) par jo leelu postu, kà tas
deemischehl wehl tagad mehds notikt. Tahlak winsch spehs it ihpachi
us jautajumeem, tahdi tam ikdeenäs jaewehro, par alkoholisku
dsehreenu noderibu dod dauds leetischkafu atbildi, un tahdâ wihsê
jawâ apkahrtne buht par leelu swehrtibu.

See loti dauds jagisteichanam ar alkoholu, ahrstu parakstijumi (rezep-
tes), kà alkoholisma zehloni it skaidri aprahdami, un katram prahtigam
aisrahbijumam teef ahrstu issazijums kà tahdas nepahrwaramas
brunas ar leelu firds apmeerinaschanu preti turetäs. Tik dauds
jau tagad droschi war sazit, ka katrs wahrds, kursch no
ahrstu pufes, pat ne alkoholam par slawu, bet
tik par saudseichjanu publikâ teef sazits, ir kâ
sobena zirteens weselibas pilnâ pehznahkam u
d si h w e, un zaur daschu kreetnu darbu, alkohola lahsti, kuri tahdâ
wihsê pahrgahjuichi tautas serde, wairs naw atzelami. Wiswairaf
teef grehftots tant sinâ, ka dauds ahrsti, kuri ar alkohola jautajumu
knapi pawirichi eepasihnuischees, to apspreesch pee alus glahses,
tahdâ wihsê tam laupidami wisu nopeetnibu. Zif mas tas tahdam
ahrstam war kaitet, atsiht, ka tas ar tahdu spezialu tematu azu-
mirkli naw pamatigi eepasinees, tik mas zeeniba pret ahrsteem un
ahrstu kahrtu, kauschu preekshâ wairosees, ja tee par wisnopeetnakajam
un eewehrojamakam leetam, kuras tahlu sneediäs pahri par ween-

fahrscham medizinas studijam, nemās runat kā leetprateji, no leetam, fahdas tee tif wahrba pehz pašihjt.

Zit swarigs ichis prašjums negatīvā finā pats par sevi ari nebuhtu, tad ahrstam tomehr wajađsetu pašcham eet wehl soli tahlat positīvā finā. To darit wispirms ir aizinati tee ahrsti, sem furu ufraudsiabas stahw wiřadas eetaises, pilsehtu slimnizas, augstfokolu klinikas, nerwu un aufstuhdena dšeedinatawas waj privati un pilsehtas trafu nami.

Labafās slimnizās un klinifās pastahw eerařcha, pee slimneefu apfalpořchanas ari alkoholam eerađdit řawu weetu, fahda pate par sevi řaprotama. Iřgahjuschu mehneři man bija atgadijums, kureřch řpehs Ķums aprađdit, zit faitiga řchahda launa eerařcha war buht. Raħds jauneklis, furu es řenat pašinu kā koti řahťigu, řhini pawafari řařlima kā řaldats řche Karlsruhe ar dšiferiti. Šchejeenes řaldatu lařaretē tas dabuja řinamas wiřna porzijas, fahdas tam fatrreiř, kā tas man stahstija, druřku řahpa galwā. Tahlatas ahrřieřchanas deht tas pahrgahja uř Konstanzi, fur tas tureenes lařaretē ari dabuja mehrenas wiřna porzijas. No tureenes atwatinadamees tas zela uř mahjam řařlima ar weeglu plauřchu eetařjumu, pehz kura notezeřchanas eestahjās eewehrojams delirium tremens (dšehraju dulums). Šchahdeem atgadijumeem tať wajađsetu uř tam pařtubināt, atturetees no neapdomatās un neprahťigās alkohola parařstieřchanas. Eewehrojams deliriju daudřums pee ařutam druđřchu řlimibam pehz manas pahřleezinařchanas peeder pee alkohola delirijam, pee furam ne mařa mehrā buhs wainiga ahrřtu eerařcha, pret druđři tuhlin uřstahťees ar řonjaku un řipreem wiřneem. Šhini atgadijumā wehl reiř řribu norahdit uř leelo maldiřchanos, dšehraju patwehřmēs eewectoteem řchuhpam, aiřřardsiabas deht dot alkoholiřkus dšehreenus, lai neiřzeltos delirija. Tahdas delirijas waj ari fahdas zitas patoligiřkas parařdiřchanās, fahdas no atturibas waretu zeltees, pee alkoholiřma it nebuht naw. Šhini finā alkohols naw řalihdřinams ar morřiju, bet ar řakainu, un pehz maneem peedřihwojumeem řlimnizās dařcha delirija buhtu warejuře tift noweřřta, ja tuhlin pee uřnemeřchanas dšehrajeem řchihř indewes baudieřchana buhtu řuwuře atrauta. Kamehr es agraf, fur es řchuhpam alkoholū tift pamafřtinam atrahwu, koti beeřchi redřeju deliriju iřzetamees otrā waj treřchā deenā pehz eestahřchanas řlimnizā, tamehr řopřchu diweem gadeem, fur es řlimneefus uřnemot řaw no pařchā řahťuma teem wiřus alkoholiřkus dšehreenus atraunu, neweenu deliriju wairs ne-efmu redřejis parařdamees, lai gan dařchi řlimneeki tahdā stahwořki tifa atweřti, fur ahrřtis, kureřch tos pawadija, gandriřř katru ařumirřli winas parařdiřchanos řagaidija. Un pee tahdeem řlimneefem, furi

jaw ar deliriju tifa usnemi, schahdas parahdijchanàs pahrgahja eewehrojami weegli. Pamatigakas eepasihjchanàs deht ar scho tematu, norahdu te us sawu apzerejumu *) kà ari us sawu preekichnesumu Wisbadenes kongresà.**)

Wehl swarigats, nekà wispahrigàs flimnizàs ahrstu stahwoflis, preekich muhsu jautajuma ir waditaja ahrsta stahwoflis nerwu ahrstetawàs un psichiatrijas klinikàs, waj zitàs tamlihdfigàs eestahdès. Schè psichiaturu sapulzè atrodos laimigà gadijumà, kur man naw wajadsigs norahdit us tam, kahds eespaids alkoholam us zentral-un periferu nerwu sistemu. Tamdeht te tit ihjumà gribu minet, ka zaur jaunakeem pehtijumeem us nerwo-histologijas lauka mums ari alkohola eespaids us imadsenem sahft palift daudj gaischaks. Ja eewehrojama no wiseem atsihto kaitigo alkohola eespaidu us imadsenem un nerwu sistemu, waj te nu naw sawadi, ka taijni tanis eestahdès, kuru usdewums wahrda wisplahchakà sinà pastahw eefich tam, ahrstet nerwu flimibas, weenumehr pastahw kahds lih-djeklis, zaur kuru tit daudskahrt taijni schahdas flimibas ronàs, un kurch flimneekam, tà sahft sem moraliska spaida teel dots! So par tam wairs nepastahw nekahdas schaubichanàs, ka pahrmehrigais dseh-rajs raba psichopatus, un tà dehwetais mehrenais, kurch no pirmà tit zaur mehrenakàm alkohola porzijam ischkiràs, nerwopatus. Naw nekahds nejauschs atgadijums ka tani mehrà, kahdà peenemàs alus kultura un lepnàs alus weefnizàs, ari wairojas un isplahtàs nerwu flimibas.

Man ir daudskahrt gadijees ar hospitalu un kliniku ahrstieem par scho jautajumu pahrrunat. Taijnu nepareisibu usrahdit, man naw spehjis neweens, un ahrigus eemeslus, kahdi man tifa isfaziti, es newaru atsiht par pareiseem, tamdeht ka tee wehl nemaš naw ismehginati. Schahda aprobeichojhana, tifa teikts, nebuhschot flimneekem pa prahtam un ari pee tam nemaš ihwedama zauri. Es turpreti aprahdiju, ka it ihpahchi nerwu flimneeki jaw pahchà sahkmà juhtàs labaki un mundraki, flimnizà atraidami pawisam zitadaku kahrtibu nekà jawà parastajà dshiwè, un esmu daudskahrt warejis pahrleezinatees, ka fatrs zilweks kahdà sphenà firdsapfinaas stuhriti usglabajis pareiso sahjuchanu, ka alkohola baudiichana kas nepareis, un ka winich ar pateizibu tam nahk preti, kurch winam un wina wahjinatai gribas spehjai nahk palihgà. Un ahrstam, kuxam naw dots, flimneekam, kurch tam ar wisu meesu padewees, kahdu kaitigu leetu ari par tahdu aprahdit un no tam pahrleezinat, it ihpahchi

*) Smith, Ueber Wesen und Behandlung der chronischen Alkoholvergiftung, Herzl. Rundschau 1893, Nr. 3 u. 4.

**) Smith, die Behandlung der Trunksucht, Verhandlungen des 12. Kongress. für innere Medicin, Wiesbaden 1893.

wehl, kad tam, kà jaw minets, katrs flimneeks ar ustizibu nahf preti, ari nemuhšjam pee nerwu flimneekseem nebuhs nekahdi leeli panahfumi.

Atteezotees uš atturibas prinzipu eeturešchanu, ir katrà wišjē špehšjams, to flimnizàs išwest zauri. Runa tiš te war buht no šchihs indewes atturešchanas ašrpus flimnizam. Un šche finams ahrstu subjektivajai darbibai buhs peenahžigs darba laufs. Ir no leela šwara, ka flimneeks nemaš nenahf uš tahm domam, it kà tas naudas apstahfku deht flimnizà tiftu turets. Naidat dašchus pazientus, kuri negrib klaufit, prom un gahdajat, ka eemešs ziteem nepaleef nesinams, tad redšefat, ka flimneekam, ja tas nepeeder pee wisleelatajeem šchuhpam, pašča weseleiba ruhš daudš wairaf, nekà šlepen baudità alus glahše. Bet ja juhs pret šawu nošazijumu pahrfahšpšchanu nebuhsat štingri, tad flimneeks tuhlin nomanis, ka ahrsts pats šawu nošazijumu tiš nopeetni nemaš naw domajis, jeb tam no flimneeka atlez par daudš pelnas, lai uš šawa nošazijuma išpildišchanu paštahwetu, un abòs gadijumòs finams ahrsta autoritate teef masinata. Beš tam ari publika išplaštijušchees dešgan nepareiši nojehgumi par no ahrsteem waditàm flimnizam, tà ka tahs daudštahrt eefkata par hoteleem. Šchahds apstahkliš, neraugotees uš tam, ka ne-eenešigi, waj šliktà weetà šahwošchi hoteli dašchahrt pahrwehršchàs šneippa ahrštetawàs, išklaidrojams zaur tam, ka flimneekam, kuršch warbuht alkohola atmešchanas deht šchahdu eestahdi usmeklejšis, beš manamas ahrsta kontroles, katrs pasteletais alkoholifku dšehreenu daudšums beš preteštibas teef dots. Ka šchini šinà teizami išnehmumi, leetu nebuht nepahrgroša. Ešmu daudštahrt no šchahdu flimneeku iššazijumeem, pabalsšiteem no šchahdàs eestahdès išraššiteem reškinumeem, warejšis pahrlėezinatees, žil neatbildigà wišjē no eestahdes wadoneem peluas deht teef grehšots un žil weegłprahtigi daudštahrt ahrsti apeetàs ar flimneeka kontroli, kuršch winam taišni šchihs kontroles deht ustizejees.

Uri dalità pahrwaldiba buhs pee tam wainiga, ka trafu namos wehl wiš alkoholiški dšehreeni naw pilnigi mešti pee malas: pat loti eewehrojamaš alkohola jautajuma wezinatajš, kahds šorels Burghelzi, wehl naw špehšjis panahft, ka eestahdē, kura šahw sem wina ušraudšibas, alkohola baudišchana pilnigi atmešta*). Bet ja trafu namu ahrsti šchini leetà išrahdis žetuu gribu, tad neweena waldiba šchahdai ahrstu pahrlėezibai nestahšees preti. No kahdas šwehtibas šchahda atturiba trafu namos waretu buht, to mums peerahda šinojumi iš Londonas grafištu trafu nameem Four-Baršted

*) Kopschu kahda gada Burghelzi alkoholiški dšehreeni wairš neteeł šneegti.

Cane Hill, Colney Hatch un Hanwell, kur atturiba jau ilgakus gadus pastahw un kur it ihpachji teek us tam norahbits, no zif labdariga eespaيدا ta us meesu un dwehfeli, baribas usnemshanu u. t. t. *)

Man bija loti interesanti, wafar dsirdet, ka prof. Kroepelins sawa gara wahjneeku eestahde jau kopjchu $\frac{3}{4}$ gadeem eewedis pilnigu atturibu un wisleelaka mehra ar tam ar meeru. Loti preezatos, ari no zitam tamlihdfigam eestahdem, kur alkohols pilnigi atmesis, dsirdet kahdas tuwafas finas.

Zabums, kahds zeltos no schahda ahrstu jahwofla slimmizas, eestahdei paschai par swehtibu un slimneekeem par weselibas weizinajchanu, wehl jo leela mehra taktu pahrspehts zaur audsinataju eespaidu, kahdu schahds solis isdaritu us ahreeni. Publiska jahktu mahzitees atsiht, ka wispahrigi spehjams dsihwot bes alkoholiskeem dschreeneem, ja wehl wairaf, ta brijnidamees redsetu, zif eewehrojama wihsē meesas weseliba labotos, zif leelaka wehriba taktu peegreesta etiskeem baudijumeem, zif turigaka un laimigaka kluhtu gimenu dsihwe un zif eewehrojama wihsē wispahriga labklahjiba taktu weizinata.

Bihds schim, m. k., nedomaju atrast kahdu eewehrojamu pretestibu no juhsu puses. Duhlia masakā mehra juhs man peekritisaf, kad tahlaf praju ka ahrstam newis ween wajag zitus atturet no sagisteschanas ar alkoholu, kahda lehnitinam noteek, bet ka tam ari pascha persona te jaleek swara, un tam no wisadeem alkoholiskeem dschreeneem, kahdi tee arinebuhtu, jaatfakās. Preeksch tam man divi eemesli, kahdi pabalisa schahdu prahjumu.

Birmais ir kroniskās alkohola sagisteschanas wairoschanas starp ahrstu kahrtas lozekteem pascheem. Jau kopjchu kahdeem gadeem zelojuma gadijumos, it ihpachji us semem, kur wihs apstahkli jo ahtraki pahredjami, esmu arween apwajajees pehz weetiga ahrsta un atbilde: „Das ir it freetns ahrsts, bet djer tik drustu par daudi“, man tik daudsfahrtigi tikufe dota, ka juhtos teescham atweeglinats, ja reis schahda peesihme truhsti. Neaismirstams man paliks atgadijums manā prakse, kur es kahdas juhdses tahlu us semem tifu aizinats kahda dsimischanas atgadijuma dehl, un weetigais ahrsts, pee kura eezirkna schis gadijums peedereja, us sofajas pusispatatās ginaiologiskās somas preekschā stipri peedsehrees krahza un nekahda jinā nebija modinams.

*) Forel, der Alkoholgenuss in Irrenanstalten. Korresp.-Blatt für Schweizer Aerzte 1892.

Neweens nojehgums wišà muhſu medizinas technologijà gan nebuhs tif nenoteifts, tà tas, fo sem wahrda dſehrajs (Gewohnheits-trinker) ſaprotam: Iſdeenichkà dſihwè icho nojehgumu ſaprot tà, fa par dſehraju eefkata to, kurfch dſer daudſ wairak, waj war daudſ mafak panest, nekà tas, pee kura mehs pehſ iſſkaidrojuma greejuſchees, un ka nojehgums paplaſchinajàs, tiklihdſ ichis ari ipehſ wairak panest. No tam nogeedams, fa ne pee weenas ſlimibas tif maſà mehrà newareſim uſtizetees ſlimneeka iſſkaidrojumeem, tà taiſni pee alkoholiſma. Tapat ari atgadàs, fa daſcha gruhta, jaw gadeem paſtahwoſcha ſagifteſchanàs ar alkoholu, tif delirijai iſſetotees teef diagnoſtizeta (uſrahdita), tamdehl, fa ahrſts newar pahrwaretees, ſawam un ſawa ſlimneeka draugam, alkoholam, zelt neſlawu.

Behſ manam domam ichis nojehgums tà buhtu ſaprotams: par dſehraju ir turams katrs, kurfch pehſ paraduma, pa leelakai datai alkohola launàs ſekas nemaſ nepaſihdams, katru deenu mehds baudit ſinamas alkohola porzijas. Bet tahdu, kurfch ar alkohola launajam ſekam tahdà wiſhè pſichifki ſaſirgſt, fa tas arween zenſchas pehſ jo leelakam porzijam, un alkohola kaitigumu atſinis, neſpehſ wairs ſawai gribai, kaiſlibai ſtahtees preti, tahdu mehs apſihmeſim par kaiſligu dſehraju waj ſchuhpu. Ja nu, nemaſ neluhtojotees uſ ichis ſlimibas wiſpahrigo nepeeteekoſcho paſihſchanu, no augſcham mineteem 1500 peepraſijumeem 436 atteežàs uſ ahrſteem, no kureem 162 ſewi apſihmeja par alkoholo-morfiniſteem un 274 par alkoholiſteem, tad, domaju, nebuhs wajadſigs, tuwakas aprahdiſchanas dehl, ſcheem ſkaiſteem wehl peelikt ſahdu peeſihmi.

Otrs eemeſlis, kurfch mani pamudina atturibu no ahrſteem praſit, ir wairak ahrigs. Jo daudſkahrt atgadàs, fa tahdus ſahtibas kuſtibas wejzinatajus, kuri wehl ſtahw uſ ſema iſglichtibas ſtahwoſka, eefkata par ſanatikeem, kureem truhſtiot wajadſigas autoritates. (Das deemiſchehl ari pee mums wehl noteekàs. Atturibas prinzipa cetureſchanu daſchi eefkata par ſanatiſmu. Behſ ichihſ teorijas ari tahdi, kuri no ſmehekſchanas pawiſam atturas, ir ſanatiſki. Balama te mehds iſeet no tahdeem, kuri ar leetu paſchu wehl loti pawirſchi eepaſinuſchees, un kureem alkohols loti pee ſrds peeaudſis. Par ſanatiſmu mehds apſihmet pateeſibà tiſai tahdu rihtkoſchanos, kura neſaetàs ar pateeſibu un kur noluhka ſaſneegſchanas dehl teef leetoti neatlauti lihdsfekti. Par atturibas prinzipa pareiſibu neweena no wairak eewehrojama ahrſtu autoritatem wairs neſchaubàs. Siniba ſchahdu prinzipu atſinufe par dibinatu un alkohola poſta nowehriſchanas dehl par wajadſigu. Tamdehl muhſu ſahtibas beedribam toteef jo zeefſchak uſ wiſteem iſrihtkojumeem jaluhfojas, fa leelais kauſchu bars uſ winam ſkatas wehl ar leeſteem aiſſpreedumeem.

Katrai Latw. beedribai wehl buhs jawi truhtumi un wahjumi, bet ja ſchahdas leetas ari atronas pee ſahhibas beedribam, tad daſchi ſchahdu apſtahtli eefſata par neatkautu.)

Sahhibas jautajumu newar pahrrunat pee wihna glahſes, un pahripreedumi par ſchuhpihu, kahdas peeflejtees Strimpella preeſchneſumam Nirnbergâ, daubſahrt dſirdeju iſſafam ar gruhtu mehli un eekarjuſchu galwu, iſklausâs it jozigi.

Un tad teef weenumehr darita leelâ kludha, runat no ſahhibas, kahda nemaſ naw iſwedama zauri. Wehl neweens dſehrajs naw tizis ahrſtets zaur ſahhibu. Muſſu leelakee panahkumi uſ ſcha lauka pamatojâs tif uſ atturibas eewehr oſchanu. Dapat ari juhs pee kahdas tautas ſlimibas ahrſteſchanas neitſat uſ preeſchu ar lihdielki, kahds pee iſſatra irahdijees par nederigu. It ihpaſchi mehreniba ir, kura rada dſehrajuſ, kura pſichopatijſki apgruhtinatâ zilwekâ — un tahdi tagad gandrihſ ir wiſi, weens wairat, otrs maſat — modina ſnaudoſcho kaiſlibas dihgli un neapgruhtinatâ padara par jawu pehznahtamu poſta waditaju. Dâ dehmeta mehreniba ar jawu nenoteikto nojehgumu, kura neiſſlehdj ari daſchu labu ſkurbi, kura leekuligâ wiſſe jemafâs kauſchu ſchkiras aplaiſta ar morali un fatru, kurſch glihti gehrbees un ar ſchampaneri, wihnu un alu peedſerâs, ſkaita pee ſawejeem, ſchi mehreniba ir ta, kura ſagiſteſchanos ar alkoholu audſina un weizina. Ahrſtam, kurſch pateſchihſ dſehrejas mehrenibas wehrſ, nekad nebuhs tahda autoritate, iſweſt zauri kahdu noſajijumu, un no kura ſinamâ, ka tas perſonigi pret to weenaldſigs, un wiſch weenumehr atradiſees ſtrihdû ar jawu ſirds apſinu, kura no wina pagehr, alkoholu aiſleegt, un ar dſerſchanas eerſchſas ſlogu, kura tam ſazis : tu pats notam newari atturetees un ja tu to aiſleedſi, tad tu leekutojees.

Sinu, mani kungi, ka ar ſchahdam domam par alkohola jautajumu neſtahwu weens pats juhu ſtarpâ. Daſchs no jums dibinajotees uſ paſchu peedſihwojumeem ſawas alkohola porzijas jau uſ tif neezigu leelumu pamafinajis, kahds gan neſpehs nekahdu eewehrojumu pſiologiſku eefpaidu uſ winu iſdarit. Taiſni pee ſcheem kungeem greeſchos pirmâ kahrtâ ar uſaiznajumu, ari no ſchi neezigâ daudſuma atſazitees un pamehginat ar pilnigu atturibu. Juhs man atbildſat : ſchis neezigais daudſums pee mums nekriht nekahdâ ſwarâ — bet ſabeedriba. Kâ weens war preti ſtahtees

wispahribai u. t. t. u. t. t. ? Mani kungi, ka to war, to jums apleezina eewehrojami wihri, kahdi Bunge, Gaule, Hoffmanns, Forels, Ficks un daschi ziti, un nefad zefojuma gadijumôs, kahdu man bijufchi loti daudš, man atturiba kaut kahdâ wihjê bijufe par ŷchkehrŷli. Bet gan waru fazit, ka ŷchini gadâ ween kahdi 8 kolegi, ar fureem es kongresos esmu tizees, un weens, ar furu es kahda slimneeka dehł ŷahweju rakstu ismainâ, zaur maneem aifrahdijumeem pamubinati, pee ŷewis paŷcheem iŷweda zauri atturibu un wiŷi bej iŷnehmuma nemas neluŷkojolees uŷ ŷinameem meeŷas labpatikŷhanas ŷajufchanas maŷinatajeem zehloneem, kahdi ŷeko ari wiŷmehrenafai alkohola laudiŷhanai, apbalwoti ar leelafu darba ŷpehju un gara modribu.

Taiŷni zaur tam, ka juhs ŷabeedribâ eewehrojat atturibu, runa weenmehr tiŷs peeagreesta alkohola jautajumam, un ar tam ari dots iŷdewigs brihdis, iŷfazit ŷawas domas. Un katrs, kas reiŷ alkoholu buhs metis pee malas, kluhs drihŷ par zentigu, pahrleezinatu atturibas aiŷŷahwetaju. Direkti, kâ ari zaur teem, furus tas pahrleezina, tas buhs taŷkałam laufchu aprindam par ŷwehtibu, un buhs peepalihbŷigs, tautai iŷrahptees iŷ purwja, kahdâ draud nogrimt muhŷu zeribas pilnee jaunekli, muhŷu iteligenze un muhŷu tautas etiķa. Ka pee tam ir wajađŷigs ŷinamas wihreŷtibas, durt ŷchahdâ lapŷenu punduri, newaru leegt un ari neeŷmu tiŷ pahrleezigs idealiŷis, domat, ka jaw peeteek ar ŷchi jautajuma aprahdiŷhanu, lai leeta tuhlin uŷwaretu; bet katru karotaju, kahdu eeguhŷtam, wareŷim ŷalihbŷinat ar kahdu uhdeni eemeŷtu afnini, kurŷch metis arween jo leelafus un taŷkałus rinkus.

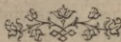
Man tas buhtu par leelu apmeerinajumu, ja man buhtu iŷdewees, weenam waj otram no jums ŷcho leetu tuwaki liŷt pee ŷirds, un ja eŷat reiŷ ar ŷchim domam apraduŷchi, kahdas jums tagad iŷteekâs gan wehl druŷku ŷweŷchadas, tad esmu pahrleezinats, ka buhŷat ar manim weenis prahtis, ja es beigâs ŷafu:

A hrŷta ŷahwołlim alkohola jautajumâ wajađ buht tam: zaur paŷcha peemehru un publiķas pamahziŷhanu weizinat atturibu no wiŷeem alkoholiŷkeem dŷehreeneem, un katrâ iŷdewigâ gadijumâ ŷchahdu ŷahwołli eeturet un to dŷerŷhanas eeraŷhas peekopeju preekŷchâ aprahdit par pareiŷu.

ŷo ar atturibu mums ir dota proŷilakŷe (aiŷŷardŷiba), kura alkoholiŷmu dara pawiŷam neeeŷpehjamu, kurŷch praŷa daudš leelafus mantas, tikumibas un meeŷas weŷelibas upurus, nekâ karŷch un

mehris un zaur atturibu waretum panahft, ka muhsu pehznahkamee šadsihwes žihnâ waretu ar gluschi žitadeem meejas un gara špehkeem farot, nekâ mehš, kuru špehki ne wišai teef šaudseti zaur šabeedribas un uniwersitates dšihwes dšeršchanas komangu.“

Zerešim, ka šchahdi no tit kompetentas pušes išfaziti wahrđi ari dašchus no muhsu ahršteem un medizinas studenteem pamubinâs par šcho tit šwarigo šadsihwes jautajumu nopeetnaki pahrdomat. Zerešim ari tahlaf, ka muhsu preše, ar alkohola jautajumu tuwaš eepašinusees, to wairs neeškatis par štrahdneefu jautajumu, bet par tahdu, kurfch apfer wišas muhsu kauschu šchiras, weenkahršchos štrahdneefus ne mašakâ mehrâ, kâ muhsu wairaf išglihtoto un turigato kauschu daku, pee kuras dšeršchanas eerajcha un alus komangs wehl štahw pilnos šeedos.

Alkohola jautajums

un

stud. med. J. Alkschna f.*)

Alkschna kungs garakā rakstā atbildedams uš manam peesihnem (Mahj. W. 32. un 33. n. zentees Mahj. Weesj. n. 38—46 wišadeem lihdsekleem aptarot atturibas šazenšibu un aišstahwet mehrenās alkohola baudišchanas pareišibu. Bet tā kā šchee lihdsekti pa leelakai dašai glušchi nesiniški un pamatojās uš šinibas autoritatu pahrpraschanu un nepareišu ištulkojšchanu, tad eewehrojot leelo lomu, kašdu alkohola jautajums mušhu šadsihwē špehlē, juhtos peespestes M. f. domas par alkohola baudišchanu, kašdas waretu lašitajus maldinat, prinziipā aprahdit par glušchi nepareišam un nedibinatam, ka ari atraidit wiina usbrukumus, gan wispahrigus, gan peršonigus.

Wiis garais M. f. rakšis leezina, ka šarakšitajs atradees loti ušbudinatā un uštrauktā stahwofli, jo žitadi naw iškaidrojams, šamdeht M. f., kuršch ar alkohola jautajumu un šahtibas kustiibu wehl naw špehjis pamatigi eepašihtees, šinišku faktu weetu ušstahda nedibinatas tehšes un tur, kur jaleeto šiniški aprahdijumi, daubšlahrt apmeerinajās ar peršonigeem usbrukumeem. Ari rakstus, kašdi par šahtibas kustiibu Latw. walodā išnakhušchi winšch naw špehjis pareiši šapraš.

Bet liššim labak leetai pašchai runat. M. f. šawu rakštu eedalijis 5 nodalās: 1) eewads 2) šahtibneeku literaturas apšpreedums 3) šchušpiibas žehloni 4) Latweešchu šahtibas beedriibu daršiba un 5) šchušpiibas apšarošchana. Apluhkošim katru nodalu par šewi.

*) Šchis rakšis škuwa eesuhitiš Mahj. Weesim tā atbilde uš stud. med. Alkschna kunga garo rakstu: „Alkohola jautajums“ Mahj. Weesj 1894. g. Rakšis redakzijā tita eesuhitiš jau iškahjušcha gada dezembra šahtumā un noštahweja tur kašdu pušgadu, jo redaktors P. Šalits aiš nesimameem eemešleem to tiš ilgi patureja, mehginadams to nowilžinat un pat no atbildeš išnairitees un šehptees, tā ka beidsot minetais kungs atšlahti bija jaušajina iškazitees, waj rakstu ušnem waj ne.

Cewadâ gandrîhî fatrs teifums nedibinats. Cewehrošim tamdeht te tif tos galwenafos. N. f. šafa: „Kad nepeekriht, ka alkohols ir absolute gifts, ka weeglafi alkohola dšehreeni dašchos atgadījumos nebuht naw smahdejami, tad Brihwkalneeka f. jau šaškaistās. Bet wehl jo wairat wina dušmas ispelnās tas grehžineeks, kas ušdroščinās apgalwot, ka muhšu šahtibas beedribas rihtkošchanās nepareiša, dašchbrihd pat smeefliġa, kad šaht winu kritišet.“ N. f. domadams, ka es par wina apgalwojumeem piftojotees, pamato uš ņchahdām domam ņawus tahtafos iņņažijumus. Neņiniņkafi neweens wairs newar rihtotees. Birmfahrht man daudšfahrht gadijeēs ar ahrsteem par alkohola baudišchanu pahrrunat un dširdet daudšfahrht iņņakam gandrîhî tahtas pašchas domas, kahtas N. kungam. Tamdeht N. kungam par apmeerinašchanu waru ņažit, ka par wina apgalwojumeem nemaš netaunojos. Mehs N. kungu nemaš neturam par tif eewehrojumu, ka par wiņeem wina nedibinateem apgalwojumeem un wina eedomibam ņahttum ņirotees. Waž tas, kas apkaro kahtu eestahdi, ar labdarigu noluhfu un winaš prinziwu noņauž pa nepareiņeem, ņaužās par Briži waj Mikeli, Alņni waj Behrņu, mums ween-alga. Perņona te nekriht nekahdā ņwarā. Mehs te ņarojam preeņņch ideala, kuram ari peekriht galwenafās ahrņtu autoritates. Ka ņahtibas jeb pareiņat ņahtot atturibas leeta weizinama, tam nepretojās wairs neweens prahtigs žilweeņs. Tif N. kungam ņchi leeta naw pa prahtam. Tas ņahtibas beedribas un rakstus, kahtu weizina atturibas leetu, ne ažu galā newar eeredņet. Otram kahtam mana wehleņchanās ir ta, ka no pretineeku puņes ņahtibas jautajums wehl jo leelakā mehri tiftu eewehrots un iņņažits wiņs, kas pret ņchahdu ņaženņibu ņafams. Žaur tam leeta paņcha waretu tif kluht weizinata, jo man peem. dašchfahrht atgadijeēs, ka dašchas awiņchu redakzijas atraidijuņchas eēņuhtijumus no manas puņes, kuru noluhņs bija aprahdit, ka ari mehrena alkohola baudišchana daudšejadā ņinā kaiiiga. Bet ja kahtu redakzija uņnem ņawās ņlejās rakstus, kuri mehgina aiņstahwet mehreno alkohola baudišchanu, tad wina taņ ari uņnems rakstus, kuri ženņchās ņchahdas domas aprahdit par nepareiņam. Tamdeht newis piftojameēs par N. f. preteņtibu, bet loti preezajameēs, ka mums iņdewigs brihdis, atkal no jauna atturibas prinziwa pareiņibu aprahdit. Eņho ņwarigo ņabņiņwes jautajumu newar deeņgan žilbinat muhšu awiņēs, jo tas daudšfahrhtigā ņinā ņaiņiits ar muhšu tautas meeņas un gara labklahjibu.

Ka alkohols ir absolute gifts, ņchahds teifums manos rakstos nekur neatronas, bet ir N. f. ņantasiņas raņchojums, tapat kā wina teifums: „Naw pirmais gadijums, kur dširdu Br. f. piftojameēs, ja fatrs žilweeņs, kas runā par alkohola launam ņefam, tuhlin winam

neurahda jahtibneeka puji." Birmfahrt tas nemaj naw teesa un otr-
 fahrt mana zenschanàs nemaj us tam neiseet, kahdam aisleegt
 alkohola baudischanu. Es tik pastahwu us teesibu, issazit sawas
 domas. Mana zenschanàs ijeet us tam, ari zitus no jahtibas
 prinzipa pareisibas pahrleezinat. Ja kahds pret wisu ne-eewehroja-
 mako ahristu apleezibam newar pahrleezinatees, ka ari mehrena
 alkohola baudischana pawisam neberiga, pat skahdiga, tad tahdam
 mehs newaram lihdsjet. Buhtu ari leels brihnums, ka jahtibas
 kustibai, kura pee mums ...hl loti jauna, tuhlin fatrs peefristu.
 Katrai jaunai idejai, lai ta ari buhtu deefin zik teizama un pareisa,
 jahkumà weenumehr ronàs un radisees pretineeku, kamehr ta beigàs
 taf uswar. Ja nu es scho ideju aisstahwu un atraidu nedibinatus
 usbrukumus un pahrmetus, tad A. k. to eeskata par piktošchanos.
 Schè wjadfigi leelischki aprahdijumi bet ne tukšchi wahrdi. Tapat
 ari ar leelu fantasiijas spehju issazita no A. k. schahda domu
 wirkne: „Wisch (t. i. Brihwkalneeks) sewi uskata par wisas
 jahtibas tehwu Latweeschos un tamdeht domajàs ka fatrs wahrdisch
 pret jahtibas beedribam aislerot ari wina nodibinatu autoritati.“
 A. k. ar waru man grib peeschfirt nodibinatu autoritati. Pateizos
 par glaimošchanu. Bet nefad ne-esmu bijis tanis domàs, ka mani
 raksti buhtu pilnigi nemaldigi. Tamdeht no autoritates tē tikpat
 maj war buht runas, kà no tam, ka es sewi usskatot par wisu
 jahtibas tehwu Latweeschos. Par tahdu es sewi neušskatu. Tamdeht
 ari schos glaimus ar pateizibu atraidu. Nisnemtu pa daudj telpas,
 ja gribetu wisas aplamibas, kahdas A. k. „Gewada“ issata, tuwak
 aprahdit. De tik wehl peewedischu apleezibu, kahdu A. k. pats sew
 iskasta. „Dà tad B. kqm buhs jaapmeerinàs, ka wina zeribas
 weltas, ka es kad eestahschos kahdà jahtibas beedribà, kahdas winas
 tagad mums ir, waj ari us tam pamudinaschu sawas augstikolas
 lihdsbeedrus. Zeru alkohola jautajumu sadiswè wairaf peepalihdsjet
 atrisinat, nekà eestahjamees jahtibas beedribà, kahdas winas pee
 mums wehl tagad ir.“ Pateesi jauka leeziba. Kur peenahktos ari
 darbeem aprahdit, ka A. k. ari pateesi par jahtibas beedribam
 interesejàs, tur wisch tàs pet un nizina. Ar nizinaschanas wahrdeem
 jahtibas leeta neteef wezinata. Ka muhsu jahtibas beedribu darbiba
 wehl loti nespehjiga un ari daschi truhkumi buhtu labojami, to
 finams neweens neleegs. Bet ir pawisam kas zits, pelt un nonizinat
 jahtibas kustibu pašchu. A. k., kuresch sakàs alkohola jautajumu
 nopeetni pahrdomajis un schini sira darijis dsilakas studijas, kuresch
 prot fisiologiju, anatomiju, patalogiju, kimiju, kofsidologiju, realo
 psichologiju, kas pamatojàs un fisiologiju un zitas sinibas kà sawus
 peezus pirkstus, negrib eestahtees jahtibas beedribàs kahdas winas

tagad pee mums ir, jo tur neweenam no ūchihm ūinibam ne-efot ne jauūmas. Tahs riūfojotees nepareīūi un tahm efot wairaf ūmeekliġa nekā nopeetna no ūiūhme. Ja nu ūchis kungs pateēūi intereūejās par ūchihm beedribam un wina rakūts naw „garlai-koūchanas waj launu nodomu auglis,“ tad tas weentafriūchakais buhtu, to ari aprahdit darbeem un tanis eestahdamees winas zaur ūaweem iūflawetajam ūinibam un leelo organizajijas ūpehju weūt uū pareīūo zelu. Zaur tam A. k. eeguhtu leelafus nopelnus, nekā tagadejās ūahtibas beedribas nizinajot. Bet ja A. kungam tas nepatiftu, tad preekūch wina noluhūa weizinaūchanas buhtu loti no-deriġi, ūawu lihdsbeedru ūtarpā nodibinat ūahdu preekūchūihniġu ūahtibas beedribu, peh; kuras parauga zitas ūahtibas beedribas waretu riūfootees. Te winiūch ari praktiūi waretu peerahdit, ūahdam iūhti ūahtibas beedribam wajaga buht. Zereūim, ka A. k. intereūe par ūahtibas kufitibu nepaliks tiū tukūchi wahrdi ween. Karu weūdams pret paūtahwoūcham ūahtibas beedribam, kuras nepareīūi riūfojotees un kuras efot wairaf ūmeekliġa nekā nopeetna noūihme, tas wezo noahrdidams ūinams uūūtahdis tai weetā ko jaunu un labaku. ūehē A. k. ūgm, kā pirmam zelimu lauūejam muūūu augū-ūkolas jauneklu ūtarpā, kur dūerūchanas eeraūcha wehl ūpehlē leelu lomu, buhtu it ūewiūchki leeli nopelni. ūehē wina labajai gribai buhtu it plaūchs un peemehrigs darba laufs.

Mehrenā alkohola baudiūchana.

ūekam eewehrojam A. k. ūpreedumus par ūahtibas literaturu, peegreēūiūimees apzerejumam, waj ari mehrenā alkohola baudiūchana kaitiġa. Wiūpirms mums jauūkaidro, ko ūem wahrda giūts waj indewe ūaprotam. Ja paluhfojamees peem. Meyera konwersajijas wahrdnižā, tad tur laūam: „Giūts ir katra kaitiġa weela, weenalġa waj ta dabas waj mahkūlas raūchojums, kurūch eeweūts weūeli meeūā, ūpeh; darboūchanos trauzet un zaur tam weūelibu eewehrojamā wiūhē poūiit, waj ari rādit nahwi.“ Tamlihbūūiġus iūkaidrojums par indewi atronam katrā ūiniūkā grahmata, kuras no indewem runā. Tāpat ari ūaka Dr. R. Koppe*): „Waj ūahda weela preekūch muūūu organiūma ir indewe waj ne, atkarajās no tam, waj tā peekūaitama pee „ūweūchweelam“. Indewes nojehgums, ūem kura ūaprotama weela ūahda muūūu organiūmam pretiġa, kaitiġa, paūtahw eekūch tam, ka zaur to no dabas eerahditā norma (liūums) teef trauzeta, apġahūta. ūchahdu uormas trauzeūchanu, apġahūchanu

*) Das Alkoholfiechtum und die Kurzebigkeit des modernen Menschen-
geschlechts von Dr. med. R. Koppe. Moskau 1894, 7. lap. p.

Alkohola jautajums.

is dara wiſas weelas, kahdas normalam organiſmam nenoderigas, zaur ſcho ſweſchweelu kimiſko dabu. Katra weela, kahda naw convenienter naturae (dabai peemehriga) ir contra naturam (pret dabu) indewe. Ka ari alkohols pee ſchim indewem peeder, pa tam neſchaubàs wairs neweens finibas wihrs. Alkohols jaunafos laifos noſtahbits no eewehrojamafam medizinas autoritatem weenà rindà ar opiumu, morſiju, chloroformu. Ja nu kahds gri-betu aiſſtahwet mehreno alkohola baudiſchanu, tad tas ar tahdu paſchu teeſibu ari waretu aiſſtahwet mehrenu opiuma, morſija un chloroforma baudiſchanu. Tamdeht ari jautajums, waj ir kahdi alkoholiſti dſehreeni, kuri ſahſtigi baiditi, zilweku weſelibai buhtu noberigi, kà ſpehziſchanas, baudiſchanas waj pat baroſchanas lihdselki, praktiſkà ſinà jaw iſſchirtis. Wiſi peedſihwojumi un iſ-mehginajumi, kahdi ar ſcheem dſehreeneem iſdariti, mums rahda, ka tahdu alkoholiſku dſehreenu nemaſ naw, ja wehl wairaf, ka ari mehrenà alkohola baudiſchana zilwezei koti kaitiga. Negri-bedams wehl reiſ wiſu to atfahrto, ko neſen kà pehz prof. Forela jo tuwafi eſmu aprahdijs, kahdu eemeſku deht ihpaſchi mehrenà alkohola baudiſchana zilwezei koti kaitiga, aiſrahdu te uſ jawu rafſu Auſtrumà 11. un 12. num. 1894. g. Schè wehl eemeh-roſim zitu eewehrojamu wihru ſpreedums. Tà peem. hoſpitalu wirſahriſ Londonè D. D r e i ſ d e l s ſafa: „Nauda, kura iſgabus teek iſdota preekſch apreibinatajeem dſehreeneem, titlab ka aiſ-ſweeſta prom. Buhtu labaf, ja ta pateeſi buhtu tikufe eemeſta juhrà. Schihs naudas iſleetoſchana netif ween newajadſiga, bet ari kaitiga. Ar to eepehrkamees ſlimibas un nahwi.“ A. F i c k s, fiziologijas prof. Wirzburgà: „Kats graſis, ko ſtrahdneeks iſdod par alkoholiſſkeem dſehreenem, netif ween welſi aiſſweeſts prom, bet ari maità organiſmu. Strahdneeks weizinatedu weſelibu, ja tas preekſch alkohola iſdoto naudu aiſtaupitu un tani weetà pirktu taukus un zukuru. J. G e l e s, anglu kara ahrſis: „Manas domas ir tahs, ka nedſ brandwihns, nedſ wihns, nedſ alus zilweku weſelibai wajadſigi.“ Dr. W e i n e r t s Dresdenè: „Labi un lehti nekad neuſtures jawu meeſu tahdi, kuri parabuschi baidit alkoholu, weenalga kahdà weidà. Dee iſdod naudu preekſch pawiſam newa-jadſigeem un ſagremoſchanu wahjinatajeem baudiſchanas lihdselkeem, kuros atronas koti maſ baribas weeku. Par ſcho naudu tee waretu eegahdatees ſew un ſawejeem ſpehzigu baribu.“ W. N a ſ ſ e, prof. Bonnà: „Muhsu jaunekki, muhsu ſtudejoſchee jaunekki uſluhko dſeriſchanu kà kahdu weizinatedu leetu. . . Bet ſchahda eerajcha ne-paleek beſ eeſpaidda uſ wiſu dſihwi. Tà tas ari ir iſſkaidrojams, ka weenfahrſchais zilweks neredſ nekahda netikuma eekſch tam, ko

tas redi noteefam augstakās „isglihtotās“ aprindās. No ta paghret, lai tas ņewi mehritu ar zitadu mehraulku, neņā ņawus labakos apstaktos dņihwojoņchus lihdpilņonus, mums te buhtu maņ teeņbas.“ *Richardson's Londoner*: „Kratru zitu indewi haudit, ahrņti eestata par to wisņahdigako. Bet kadeht tiņ posititaja indewe, kaņbs alkohols, ta wijuniknakā, ņchē teef isnenta, ir ta wisnesaprotamakā leeta wiņā medizinas teorijā un praktikā. *Northnagel's**): „Sneegt behrneem pee galda alu un wihnu ir weens no muņņu laiku wisniknakajeem kaunumeem. (Krebsņhaden unņerer Zeit).“ *Ritters*, anglu ahrņts: „Fisiologija wiņadu alkoholiņtu dņehreenu baudiņchanu atņinuse par ņahdigu. Farmazija alkoholu noņahdijuse weenā rindā ar indewem, kaņdas florofoms un eters. Patologija ir aprahdijuse, ka gremoschanas organu ņaņlimņchanai gandriņ weenumehr pastahwiga mehrena waj pahrmehriga alkohola baudiņchana par zehloni. Teefas medizina dņerņchanas ceraņchu apņihmejuse par galwenako amotu, kurņch pilda zeetumus un traku namus. Un tomehr daņchi ahrņti beņ kaņdas apdomaņchanas eeteiz tagadnes parastos alkoholiņkos dņehreenus. Dee zaur tam padara koti daudj poņta. Un ja tee ņahw ahrņtu ņahrtas pirmajās rindās, tad tee jo wairak ņmahdejami.“ *Sjffkaidrojums* no 1848. gada, parafņits no 200 angktu ahrņteem: „Mehs, apafņchā parafņijuschees, eņam pahreleezinati: 1) Laha data no zilweku nelaimes, nabadņibas, ņlimibam un noņee-gumeem zeņās no apreibinataju dņehreenu baudiņchanas. 2) Wiņleelaka weņeliba ir ar pilnigu attureņchanos no wiņadeem apreibinatajeem dņehreeneem, no brandwihna, wihna, alus, portera u. t. j. pr. ņaweenota. 3) Perņonas, kuras pee ņchahdeem dņehreeneem eerasduņchas, war beņ kaut kaņda ņlittuma, pamaņitinam, kā ari peepeņchi no teem atņazitees. 4) Pilniga atņazischanās no wiņeem alkoholiņteem dņehreeneem leelā mehriņa weizinati zilweku wispahrigo labņlahņchanos, tikumibu un brihwibu.“ *Kristianijas medizinas fa-kultates iņņkaidrojums*: „Fakultate leezina, ka ta ikdee-niņchko wahjaku alkoholiņtu dņehreenu baudiņchanu eestata preeņch weņeleem zilwekeem par newajadņigu un ņipraku alkoholiņtu dņehreenu baudiņchanu par ņaitigu. Ne masa kroniņku ņlimibu data war raņtees no alkoholiņtu dņehreenu mehrendās waj pahrmehrigās baudiņchanas. Ir it neņchaubami peerahdits, ka zilweks war panesē wiņleelakās publes un wiņleelakos gruhumus beņ alkoholiņteem dņehreeneem un naw ko ņchaubitees, ka attureņchanās no tā behweteem ņiprinatajeem

*) *Verhandlungen N. VII. Congresses für innere Medicin.*

Wiesbaden 1888. 137 lap p.

dšehreeneem sem šehahdeem apstakkeem weselebas ušturešchanai daudš derigafa, nekā winu baudišchana.“ Tamlibš ar prof. B u n g e*) šaka: „Man ja-atšihšt, ka pehž manas eekšchigās pahrleezināšchanās, apzerejot alkohola jautajuma praktiškō puš — nemaš nar wajadšiga muhšu medizinas un fiziologijas gudriba. Ja sinam, ka teescham Anglijā peezi miljoni zilweku wišadās laušchu šchirās ušturās špirgti un wesele, jautri un preezigi beš kaut kahda alkohola pileena, un ka dšihwibas apdrošchinaschanas beedriba un šlinneeku kašu ūatistika mums mahža, ka atturigeē dšihwo daudš ilgak un daudš retak teē šlini, nekā šahligeē alkohola bauditaji, tad tas ir wiš, kas neahršteem buhtu jašin, lai teem alkohola jautajumā buhtu tik pat kompetentš ūpreedums, kā fiziologijas profesoreem.“ Tā tad apzerot alkohola jautajuma praktiškō puš, nemaš nebuhtu wajadšigs pamašigi prašt anatomiju, fiziologiju, realo psišologiju u. t. t., ar kahdu arodu pamatigu praščhanu N. š. tik waren leelās. Wehl waretum ari eewehrot šlawena Afrikas želotaja D. L i w i n g s t o n a wahršdus: „Ešmu wairak nekā 20 gadus pehž pilnigas atturibas prinšipa dšihwojis. Manas domas ir, ka ari gruhštake darbi un wišleelatās puhles beš alkoholikškeem dšehreeneem panesami.“ Tāpat ari iškafās pašihštamais šeemelu pehititajs Š r. N a n s e n s: „Pehž manam domam un maneem peedšihwojumeem ir pawišam nepareiši šazit, ka alkoholikšti dšehreeni ešot wajadšigi auškšds šeemekōds. Tee newis ween newajadšigi, bet turklaht wehl koti škahdigi. Rā wišpahrigi pašihštams, meešas temperatura teē žaur alkoholu pašeminata, un tas, šinams koti auškštā klimatā wišmašak panesams. Ja te wehl peenahl klaht štipra darba špehka leetošchana, tad žilweks žaur apreibinatajeem dšehreeneem pawišam war eet bošā. Lai pee štipras darba špehku leetošchanas imehginatu, kahdā mehrā alkohols škahdigs, nemaš nar wajadšigs wehl dotees uš auškštajo šeemeli, ta žaw wišeem pašihštama leeta.

Mehrenās alkohola baudišchanas teoretiskā puše.

Apłuhkōsim tagad alkohola jautajuma teoretiskō puši. N. š. pamatodamees uš R. W i r c h o w a un R. R o b e r t a iškazjumeem, ka pat preekšch wišpehžigafajam gištīm ešot tik minimala doše nošafama, kahda žilweku organišmam ešot glušchi nekaitiga, eeteiz mehreno alkohola baudišchānu par alkautu un pat noderigu. Šchihš autoritates N. š. glušchi nepareišā wiššē iškleeto preekšch mehrenās alko-

*) Der Kampf gegen die Trinksitten und seine Bedeutung für den Arbeitstand. Basel 1893.

hola baudišchanas aištahwešchanas, nemaš neišprasdams, kahdā finā un šakarā tas teikts. Prof. Roberts, kūršč bija tik laipns, man par šo leetu minēt kahdus ištahbrotajus wahrbus, te runā tik no weenreisiņas gifts baudišchanas, bet A. f. to šaprot tā, it kā minimalais gifts daudsums ari daudšahrt leetots, nebuhtu wešelibai kaitiņš. Tāpat ari minetais teikums jāšaprot pee Wirchowa. Tamdeht nošajitais minimalais gifts daudsums, kahds weenreisiņi eenehts, zilweku wešelibai nekaitiņš, tapehž, ka tas tik ne-eewešrojams, ka tas daudšahrt naw wairs azim redšams un šwareem šwerams, tuhlin teef kaitiņš, ja to wairak reišes un pastahwigi leeto. Šis nošajitais minimalais indewes leelums, kūršč weenreiš leetots wešelibai nekahdigs, tik neezigs, ka tas warbuht ištahwitu tikai šintu daku no werna gifts pileena, jeb ari weht mašak. Tamdeht glušči nešinišči, tahdu indewi, kahds alkohols, eeteikt baudišchanai. Taišni Roberts un Wirchows, uš kureem A. f. atšaužas, ir eewešrojami atturibneeku prinziņa aištahwetaji. Tā pee Roberta*) lašam: „Šnabja dšehraji studenti buhtu no šaweem lihdsbeedreem nižinami (verachtet) un no šabeedribas ištumjami.“ Tahlak tur štahw: Antialkoholistu, šahhibneeku un atturibneeku beedribam wajadsetu apšardšibas no walšis pušes un neweenam newajadsetu par tahm šobotees.“ Ja ja, A. f. waretu buht taišniba, ja tas no šewis leezina, ka tas, atturibas prinziņa apšarodams „waretu buht lahs un warbuht jau tuwu šahhibneeku idealam, bet gašu galā tomehr ir launs un wezeem, peedšihwojušcheem laudim, kahds prof. Roberts, nepaklausišš.“ Tahdas paščas domas ari Wirchowam par šahhibas leetu. „Bats par šewi šaprotams, ka apreibiņataju dšehreenu baudišchana, kura tahdā mehrā nomahž nerwu šistemu, ka dašchu nerwu dabistā darbošchanās pa dafai waj ari pawišam teef ištahwita, preekšch wešela zilweka atmetama. Kā ahrstu šahles teem šinamos atgadijumos jo teizami panahkumi, bet pee wešela zilweka alkohola baudišchana paleekās par kaitiņu lihdsleki.“ Gewehrošim ari, ko fišiologijas prof. A. Fickš**) šaka: „Škeenas war pahreelinates, ka zilweks, kūršč ar alkoholiskeem dšehreeneem naw apradinajees, jāw maš minutēs pehž 100 kubizentimetru wihna baudišchanas (t. i. maša wihna glahje) šajuht mašu reibumu — šihne, ka šmadšena darbošchanās traužeta. Šhini laikā no 6 kubizentimetreem alkohola, kahdi eekšch 100 kubizentimetreem wihna atronās, knapi tikai 2 buhs pahrgahjušchi ašinis.

*) Lehrbuch der Intoxikationen.

**) Die Alkoholfrage von A. Fick, Prof. der Physiologie, Würzburg 1892, 1. lapas pušē.

Ja nu afins daudsums aprehkinats us 5000 kubikcentimetrem, tad jaw 0,05 procenti alkohola (schis skaitis pateciba buhs wehl mafaks) afnim peejaukti, spehj isdarit kaitigu eespaidu us nerwu sistema darbofchanos. Loti sikhmigi tamdehl Angli alkohola reibumu nosauz par intoxication (sagistefchanos).“ Wehl japeemin, ka ari wisneezigafee alkoholistu dsehreenu majumi trauze gara darbofchanas spehju. Loti interesanti ir wahrdi, kahdus slavenais Selmholtz s jawā 70. dsimumbeena fazija. Runadams no domu dsirkstelem, kahdas dwehjeles dsikummos parahdas pee genialeem loti apdahrwinateem wihreem, kuri ko jaunu radijuschi, winshch no jaweem peedfshwojumeem runadams fazija: „Wisneezigakas alkoholistu dsehreenu porzijas likas tahs aishaidam.“

Veetas tuwakas aprahdbifchanas dehl griibu daschus teikumus atkahrnot, kahdus es jawas ihfajās peesihmēs „Mahj. Weef.“ 32 un 33 num. biju minejis. Tur bija teikts: Naw eespehjams, ka kahdas weelas kimijskā daba ar winas leelumu waj ari wisneezigako mofumu pahmainitos. Zeb ar ziteem wahrdeem fakot: naw twantitativu robešchu, no furam kahdas swebchadas muhsu meesai pretigas weelas daudsums, ja to ari nesin kā pamafinatu, nosihtos parahdit jawu kimijsko dabu, t. i. zilweku ferment eewestis, kaut kahdā wihšē strahdat pret dabisko organisma atihstifchanos, ja tik weela kuhstofcha. Pehdigais molekils ir wehl weelas kimijskās dabas pilnteesigais representants, kura radneezibas weelam ferment jaismainās.“ Kā peemehuru te biju peewedis morfiju. A. funks noleeds, ka morfijis zilweku meesā usnemts spehtu kā pehdigais molekils aisleegt jawu kimijsko dabu, t. i. nosihtees ar jawam radneezibas weelam ismainitees. Gluschi jauns atradums kimijskā. Zif lihdi schim sinam, tad morfijis zilweku organisma nekad neaisleeds jawu kimijsko dabu, tāpat kā alkohols un zitas weelas. Daschadee eespaidi tik atkarajās no tam, waj kahda indewe leelakā waj mafakā mehrā teef leetota. Bet A. f. leef man issazit apgalwojumu, ka 0,01 gram. morfija nomahzot zilweka nerwus un smadsenes un 0,001 gram. ari nomahzot smadsenes. A. f. man leef apgalwot leetas, kahdas nefur neesmu issazijis un nemās tad tahs apfarot, wehl peemetinadams, ka B. fgm. no tofifkologijas neesot ne jawmas. Schahdu sofismu laikam A. f. buhs isgudrojis alkohola molekilus haudidams. Bet A. f. ari neleeds ka morfijis kā pehdigais molekils wismas atstahj kahdu eespaidu us meesju, sazidams: „Tamdehl ari morfijis, zif ilgi tas wehl morfijis ir, t. i. kā pehdigais molekils... dsifhwā meesā if pehz katrreiseja daudsuma atstahj gluschi preteju eespaidu.“ Bet ja wehl kahdas weelas pehdigais molekils atstahj us zilweka meesju sinamu eespaidu, tad ar tam ar A. f.

pilnigi peefriht manàm domàm. Bet ſchahds wina apgalwojums winam paſcham nepatiht, jo winſch to noſauz par „nelaimigu prahtojumu par giſtim,“ jo alkoholu te newarot peefkaitit. Lai gan kahdas indewes pehbiga molekila eeſpaids uſ zilweka meeſu „newar buht weſelam zilwekam noderigs, tad tomehr tas pee alkohola tà neeſot. Alkohols nepeederot pre „tahdas tipifkas giſtu grupas, kuru eeſpaidi gadu laifos uſkrahjās meeſā tà ſafot, par eeſpaidu laudſi, kamehr parahdas meeſā ſtrauſas ſaſlimſchanas ſihmes.“ Pee ſchi jautajuma iſſchirſchanas eewehroſim ar A. k. wahrdeem runajot „kahdu autoritati kliniſkā medizina, par kahdu no wiſeem un ar pilnu teeſibu atſihts Dr. Adolfs von Strimpells, kurſch no ahrſtneezibas ſtahwoſka par alkohola jautajumu rakſtijs. Strimpells ſaka:*) „Gekam runaju par ſlimibam, kahdas alkohols rada, man wiſpirms jadara kahdas wiſpahrigas toſſikologijas peefihmes. Schihs man leekās buht no ſihmigas preeſich kroniſku ſagiftejumu wiſleelakās dalas. Uſluhloſim pee mehram kahdu zitu, wairaf paſiſtamu kroniſku intokſikaziju (ſagifteſchanos), ſagifteſchanos ar ſwinu. Mehs te gandrihſ weenumehr redſam, ka ſtrahdneeki, kureem no ſwina kaitigajeem eeſpaideem jazeſch, kà burtliiſchi, krahſotaji, podneeki u. t. t., katru deenu uſnem zaur putekleem, netihru baribu u. t. j. pr. tifaſi loti neezigu ſwina daudſumu, kura leelums waj maſums daudſkahrt nemaſ wairs naw noſakams. Schihs katru deenu uſnemtās indewes eeſpaidi tik neeewehrojani, ka zaur teem pa leelakaſi dalai pat meeſas labkſahjibas wiſneezigakais trauzejums naw manams. Kad warbuht jau gadeem ſchis ikdeeniſchkais, loti neezigais indewes eeſpaids paſtahwejis, it nejauſchi jeb maſ deenās parahdās kahda ſtipra ſwina ſagifteſchanās ſihme, kolika (wehdera waj ſarnu ſahpes), krampji rokās, krihtamā kaite u. t. t. Sche nu ſchee wiſneezigakee indewes eeſpaidi peeauguſchi par weſelu kopu, kura ſpehſi organiſma audumus poſtit. Scho ſawado un teoriſkā ſina loti intereſanto faktu, ka wiſneezigakee indewes eeſpaidi peeaug par weſelu kopu, atronam gandrihſ pee wiſam kroniſkam intokſikazijam. Tas mums iſſtaidro daudſi gruhtus ſlimibas atgadījumus, kahdi daudſkahrt beſ kahda manama eemeſla it peepeſchi parahdās. Tahdā wiſſe peem. ſaprotam nejauſcho uremijas (miſſelu ſlimiba) iſjelſchanos pee tahdeem, kuri ſaſlimuſchi ar iſkſtim, un azim redſot leekās buht pee wiſlabakās meeſas weſelibas, ſaprotam pee dſehreja nejauſchu delirium tremens iſjelſchanos (tà tad alkohols peeder

*) Ueber die Alkoholfrage vom ärztlichen Standpunkte aus, von Prof. Dr. A. v. Strimpell. Leipzig 1893, 7 lap. p.

gan pee augšam minetas gifts grupas), waj kahda sirds muskula nejauschu maitaschanu, kusch lihds tam laikam wehl it špehji strahdaja. Šhee neezigee indemes eespaidi, kahdi weenumehr atfahrtojotees muhsu meesâ teef usnemi un beigâs peeaug par weselu kopu, it ihpašchi maitâ nerwa audumos, un tamdehl waram šchahdu peeaugšchanas parahdišchanos apšihmet par ihpašchu atminu, kahda peemiht nerwu zelam un šcheedram un to šalihdsinat ar augstafu gara eespaida atminu. It ihpašchi kroniska šagisteschanas ar alkoholu mums rahda, ka šchai weelai zilweku meesâ ahtri šadegot, šchi indewe gan meesâ neuskrahjâs par weselu kopu, bet ka ikreis paleekâs, lai ari tikloti neezigas pahrmainas nerwu audumos, kahdas zaur alkohola kimitko darbošchanos meesâ zelâs. Šchihš pahrmainas lehnitinam arween jo wairaf pawairojâs, kamehr beigâs zaur tahmronâs pastahwiga šlimošhana (kroniskais alkoholišms.) Ji šchi teifuma redšams, ka ari wisneezigafâ alkohola baudišchana, daudšahrt atfahrtota, škahdiga, atstahdama katreis nerwu audumos neezigas pahrmainas, kuras ar laifu peeaugdamaš par leelu kopu, maitâ organišma dabisko attihstihšchanas gaitu, un rada šlimibas. Bet itâ kâ šchi meesâ weselibai kaitigâ pahrmainu kopa, kura rada šlimibas, šastahw ij daudš eespaideem, tad ari katrs eespaids newar buht meesâs weselibai noderigs, tamdehl ka tas ikreis ari pee wisneezigatas alkohola baudišchanas rada pahrmainus nerwu audumos. Ari pehdigais alkohola molekils radis pahrmainas. Bet šchihš pahrmainas pehz weenreisigas baudišchanas tik neezigas, ka tahš atkal drihš zaur naturae renegerandi intentio t. i. zaur dabas atjaunotaju špehku teef išlihdsinatas, tamdehl ka šchahdi neezigi alkohola molekilu daudšumi pa leelakai datai tuhlin ij organišma teef elimineti, israiditi. Tamdehl šchahdai pahrmainai organišma audumos, kura loti ahtri un nemanot atkal išlihdsinajâs, pee weenreisigas molekilu eewešchanas meesâ naw ne kahda praktiškâ nošime, t. i. ta ir nekaitiga. Šchahdas domas par indewem, šewišchi par alkoholu es ari šawâs peesihmês biju iššajijis. Te it gaišchi redšam, kahdas jaušmas A. šgm par tošfikologiju. Kur Strimpells it gaišchi aprahda, ka ari wisneezigafâ alkohola baudišchana, daudšahrt atfahrtojotees, kaitiga, tur A. š. nahš ar „tufšcheem apgalwojumeem,“ ka mehrena alkohola baudišchana ešot eeteizama. A. š. te glušchi peemiršis, ko winšch „Mahj. Weef.“ 25. num. Strimpellim peekrišdams šaka. Tur lašam: „Teesčam kroniskâ šašahlošchanâs ar alkoholu leezina, ka . . . te tikai war buht runa par kimitšteam eespaideem, kahdus tas katreis atstahš nerwu audumos un kuri eesahkumâ nemanami neezigi,

galu galâ pecaug par weselu pahrmainu kopu, kura eewehrojama mehrâ kaitè meefas labklahjibai." M. k. atsiht, ka pee sagistefchanâs ar alkoholu katrreis, t. i. ari pee wismehrenakam alkohola porzijam, paleefâs nerwu audumos nemanami neezigi eespaidi, kuri weselibai newar buht noderigi. Bet ko lai dara? M. k. jaw mihl jawam autoritatem, ja tahs tam wairs naw pa prahtam, palitt „nepaklaufigs."

Tahlak Strimpells faka: „Schis apzerejums, eewehrojot kroniskâ alkoholisima praktisko puſi, no wisleelakâ swara. Tas mums rahda, kamdeht nebuht weenmehr naw wajadſiga stipra daudsfahrtiga akuta sagistefchanâs ar ahrigi nomanameem simptomeem (ſlimibas ſihmem), lai beigâs raſtos gruhta kroniska ſlimiba, bet ka te peeteef, ſamehrâ nemot, ar jaw neezigeem bet paſtahwigeem un weenmehr atfahrtoem ſchis indewes eespaideem. Tamdeht no tahdu ahrſtu peedſihwojumeem, kuri loti nopeetni ar ſcho leetu no darbojuſchees, arween jo wairak pahreelzinajamees, ka ne tiſ tee ween kriht alkoholiſmam par laupijumu, kuri leeli dſehraji un ſchuhpas, bet ari daudſ perſonas, kuras ar ihgnumu atraiditu no ſaukumu „dſehrajs."

Tâ kâ ari atturibas pretineeki eefkata Strimpelli par loti eewehrojamu autoritati kliniskâ medizinâ, tad nebuhs leeki, eewehrot, ko Strimpells wehl tahlak par alkohola baudſichanu faka, zeredami ſchini ſinâ panahlt weenoſchanos. 21 lap. puſe laſam: „Wiſs poſtis, kahdu alkohols paſtrahda, tiſ waren leels, ka ſchim apſtahklim wajadſetu mums ahrſteem noderet par wiſnopeetnako brihdinajumu, pehz eeſpehjas ſneegt palihdſigu roku pee wina nowehrſchanas. Ziſ daudſfahrt mums gruhti un beſ kaut kahdam ſekmem jazihnâs pret neſinameem un apſlehpteem, pa dakai gan ari ſinameem bet loti ſpehzigeem eenaidneekem, pret kureem muhſu eerotſchi par wahju. Bet ſchê mehs paſihſtam eenaidneeku un wina karofchanas wiſi it pamatigi. Ja tas reiſ uſwarejis, tad ſaudejums, kahdu tas padaarijis, daudſfahrt nemas wairs naw iſlabojams. Bet to atraidit un padſiht, ir pateefibâ ſakot, loti weegli. Pee tam zits neſas naw wajadſigs, ka ſapraſchana un zeeta apnemſchanâs. Unte nulai ar firdibu nekeramees pee lihdsjekta, nowehrſt tiſ beſgaligidaudſpoſta un nelaimes, un roſas klehpi turedami lai noſkatamees, ka dahrga zilweka dſihwiba weena pehz otras kriht eenaidneekam par laupijumu. Man deemſchehl uſ tam janorahda, kâ laiſkums, ar kahdu wehl beeſchi ari no ahrſtneezibas puſes luhkjojâs

uſ alkohola jautajumu, knapi ſaprotams. Bet zerams, faleetapeenems pawifanzitadu weidu, tiklihds̄ kroniſkās alkohola ſagifteſchanas̄ daudiſkahrtigās̄ taunās̄ ſefas̄ ahrſtu aprindās̄ buhswairafatſihtas, undaudiſkahrtigeegreifee aiſſpreedumi, it kà alkohols̄ buhtunekaitigs, patnoderigs un kreetnas̄ ahrſtneeziabas̄ jahles, buhs̄ iſgaiſinati. Nepatikſchanas̄ ſajufchanas̄ pret ſobofchanam, kahdas̄ mums̄ alkohola pretineeſeem ne reti jads̄ird no leelā neſapratigā bara, pawifams̄uhd, ja waram̄ ſazit, ka ar apſinu eſam dewuſchees̄ zihnā, dſili pahrleezinati, ka aiſſtahwam̄ teizam̄ un noderigu leetu.”

Schee wahrbi toteef̄ jo eewehrojamaki, ka tee nahk, no autoritates, par kuru ari atturibas̄ pretineeſs̄ N. k. pats̄ leezina: „Ejmu pahrleezinats, ka ſchi wihra dauds̄ gadu pee ſlimibas̄ gultas̄ krahtee peeds̄ihwojumi, wina plaſchee un eewehrojamee darbi ahrſtneeziabas̄ laukā, wina no wiſeem atſihtā apdomigā un pamatigā kritika mediziniſkos̄ jautajumos̄ mums̄ atkauj uſizetees̄ wina wahrdeem, tikpat ka ſaweem paſchu peeds̄ihwojumeem.“ Ja nu N. k. leeziba par Strimpelli pateeſa, tad neiſprotams, lamdeht̄ N. k. ar tahdu ſirdibu aiſſtahw mehreno alkohola baudiſchanu. Leeta iſſkaidrojama zaur tam, ka N. k. atteezotees̄ uſ alkohola jautajumu, loti pawirſchi ar Strimpelli rakſteem eepaſinees̄ lai gan winſch apgalwo, ka wina rakſis̄ eſot „nopectnakas̄ pahrdomas̄chanas̄ un dſilaku ſchi jautajuma ſtudiju auglis.“ Tamdeht, atteezotees̄ uſ tam, waj mehrena alkohola baudiſchana eeteizama waj ne, zereſim, ka N. kga autoritate te nekritis̄ nekahdā ſwarā pret autoritati, kahda Strimpellim.

Tehja un kaſeja.

Man tē wehl̄ jamin̄ divi dſehreeni, kuru baudiſchana mums̄ alkohola pretineeſeem weenumehr̄ teef̄ pahrmesta, kà to ari N. k. dara, tehja un kaſeja. Mums̄ pahrmēt, ka meh̄s̄ weenu indewi atmeſdami keramees̄ pee zitam. Tehjai un kaſejai ir teeſcham̄ kopiga weela, teins̄ un koſeins̄, kura pahrleezigā mehrā baudita rahda ſagifteſchanas̄ ſihmes. Tamdeht̄ buhtu teeſcham̄ gudraki, ari no tehjas̄ un kaſejas̄ atſazitees̄. Bet e eſpaidu, kahdu teins̄ iſdara, nedrihkſtam̄ nekad ſalikhds̄inat ar poſtitajeem̄ alkohola e eſpaideem, kà to N. k. dara, kurſch̄ teinu un koſeīnu tura daudſejadu ſinā par

tik kaitigeem, kà alu un wiñnu. To nedrihstam ſchahdu eemeslu dehl darit.*):

1. Teina leelums, ſahdu mehſ mehſſam tehjã un kaſejã baudit, ir tik neezigs, ka ſahds kaitigs eeſpaids nemaſ naw aprahdams.

2. Breeſmas, ka ſchis leelums tiktu pawairots, wiſleelakai zilweſu dakai nemaſ nedraud.

3. Ja ſahds ſcho leelumu pawairotu un beigãſ ſajuſtu pahre-mehrigãſ kaſejas waj tehjas baudiſchanas taundãſ ſeſas, tad nahtãſ katreiß loti weegli no ſcho dſehreenu baudiſchanas atſazitees. Zilwekſ nekãd nepaleek tehjai waj kaſejai par wehr gu. Ahrſti weenumehr no tam war pahrleezinatees, ka aiſleegums, nebaudit tehju waj kaſeju, loti kahtigi teek eaturets, kamehr aiſleegums, baudit alkoholu, gandrihſ weenumehr teek pahrkahptis.

4. Teins nenomahz ſmadſenes, kà to dara alkohols. Tamdehl nekahds darbs, meeſas waj gara, zaur kaſejas waj tehjas baudiſchanu neteek trauzets. Tamdehl zilwekſ, ari pahrmehrigi tehju waj kaſeju baudot, nekãd neatradifees tahdã ſtahwoſki, fur tas ſaudẽ wiſu ſamanu. Wehl neweens naw ſawu peenahatumu nokawejiſ waj ſawai gimenci pahri darijiſ tamdehl, ka tas baudija ſchos dſehreenus.

5. Ar tehjas un kaſejas baudiſchanu neteek kauſchu ſadſihwẽ nekahds ſpaids iſdarits. Tehjas dſehrajs ir pazeetigs. Tam nenahk ne prahtã pagehret, lai wiſas perſonas, ar furãm tas kopj ſaweeſbu, bauditu to paſchu dſehreenu. Alkohola bauditajs to nezeeiſch, ir intolerants.

Ja nu mani ſahds waizatu, furam no ſcheem dſehreeneem esdodu preeſchrofu, tad es wiſadã ſinã eeteiftu tehju par derigafu ſekoſchu eemeslu dehl:

1. Kaſeja war weegli trauzet ſagremoſchanu un war buht kroniſtam mahgas ſlimibam par zehloni, kamehr tehja ſatur beſteina wehl zitas weelas, ſahdas ſpehji ſtiprinat mahgu.

2. Kaſejas draugi mihl ſawu eezeenito dſehreenu labpraht ſtipru. Bet ihſtais tehjas paſinejs, kaſ mahzijeſ iſſchirt labu tehju no ſliktakãm ſortem, to bauda loti wahju, tamdehl ka ſtiprai tehjai nemaſ nepeemiht tik jauka garſcha.

3. Tehja ir daudi weeglaki, weentahrſchaki un ahtraki iſgatawojama, nekã kaſeja un turklaht ari daudi lehtafa. Jau ſchi eemeſta dehl ween ta eeteizama par tautas dſehreenu. Pat wiſ-

*) Salihdi. prof. Bunge, „Was sollen wir trinken.“ Baſel.

labafä dahrgafä tehja ir wehl lehtafa, nefä ziti dsehreeni. No weenas mahrzinas tehjas war isgatawot ap 90 stopu tehjas.

Tä tad N. f. aisrahbijumu, ka kafeja un tehja falihdsinama ar alkoholu, eefatam par nedibinatu un greisu. Alkohola draugus un zeenitajus gan mehds jaukt par alkohola, alus waj frogä brähliſcheem, tamdeht ka alkoholam ir loti peewilzigs ſpehks un tee, kuri ar winau apradufchi, arween jo dſitaki mehds kriſt wina walgos, kamehr pee tehjas tas tä nemaf naw. Tamdeht buhtu loti ſmeekligi, wiſus ſtrahdneekus, kuri peemehram apmekle Rigas tehjuizas, dehwet par „tehjas brähliſcheem.“ N. f. domas par tehju un kafeju loti nowejojufchäs un neſakriht ar jaunakeem toſkologijas panahkumeem, lai gan N. f. apgalwo, ka tas ſcho ſinibu pamatigi paſihtot.

Sahtibas literaturas apſpreefchana.

Tagad apluhkoſim, kahdä wiſje N. f. ſahtibneeku literaturu apſpreedis. Muſſu „dſitaku alkohola ſtudiju“ peekoſeja lepnais wirſrakſis: „Sahtibneeku literaturas apſpreedums“ leet zeret, ka laikam ari kas kreetns un pamatigs buhs ſagaaidams. Bet rakſitu iſlaſijufchi loti wilamees. Wiſpirms N. f. nemaf naw wiſu ſahtibneeku literaturu eewehrojis, ka peem. „Alkohola albumu“, „Sahtibas jautajumu“, „Waj eſat reiſ mehginajuſchi?“ un wehl daſchus zitus rakſius un otram ſahrtam no pamatigas apſpreefchanas tur naw ne wehſts. Prahtigs apſpreedejs mehds eewehrot kahdas grahmatas waj broſchuras labäs un launäs puſes, uſrahdit uſ noluhku, ſaturu, derigumu, waj broſchura publikai eeteizama, waj tä ſpraustajam mehrkim noderiga u. t. t. Bet muſſu apſpreedejs redſ broſchuru eedomatäs launas puſes ween. Ar apbrihnojamu zentibu un ſirdibu wiſſch nopolhäs meklet, jeb ar N. f. wahrdeem runajot „oſſchkeret“ pehz kluhdam, waj neatrastos kaut kahds teikums, kas atteezotees uſ ſpezialam medizinas ſinibam buhtu nepareiji iſſazits. Broſchuras ari naw pehz ſahrtas apſpreetas. Weſ kaut kahda ſakara N. f. keras pee weenas broſchuras, aſtiahj to, nem preefſchä ottru, treſchu u. t. t. un greeſchas atkal atpakal pee otras waj pirmäs. Tä tas eet juku jukam beſ kahdas ſiſtemas, beſ kahda pahrkata. Œchi „oſſchkeretſchana“ preefſch N. f. bijuſe loti neiſdewiga, ka ari iſdarita loti uſtrauktä un uſbudinatä gara ſtahwoſki. Negribedams atbildet uſ wiſam broſchuram, kahdas N. f. min, atſauſchſos te tif uſ ſaweem rakſteem.

Wiſpirms N. f. nepatihſ ſchahds mans teikums: „Wehbigais molekils ir wehl weelas kimiſkäs dabas pilnteeſigais repreſen-

tants, kura radneezibas weelam (affinitetem) ferment jaismainās.“ Bahziski šhis teikums šķan tā: „Das letzte Molekül ist noch vollberechtigtter Repräsentant und Träger der chemischen Natur einer Substanz, und muß die Affinitäten derselben zum Ausgleich bringen.“*) Affinitete ne-efot weela bet špehks. Šchahds teikums efot breešmīga maldiščanās un leezinot neš praštākās ķimijas pamata mahžibu sinaschanu. Nabaga A. f. par manu issazijumu jaw ušnakhkušas breešmas. Nu, mehginasim tahs nowehrsi, jo zitadi A. f. sawās breešmās teeschan waretu kluht loti bihštams. Afinitate ne-efot weela, bet „špehks, kureš šatur šwešchadas weelas šafopojumā.“ Tā tad tomehr špehks šchē naw no weelam šķķirams, bet ar weelam šaweenots. Dašči elementi šaweenojās loti weegli, tā tas peem. pee morfija noteekas. Šchahdā gadījumā mehš šakam: elementeem ir leela šawstarpīga ķimiska radneeziba waj afinitate. Ja nu esmu šazijis, ka morfija radneezibas weelas zilweka organišmā ismainās, tad ta naw kluhda, bet tihra pateesiba, jo tee elementi, kuri morfijā atronas, zilweku organišmā eewesti, teeschan ari šaweenojas ar teem elementeem zilweku organišmā, kuri pirmeeem rada. Bet šinibā wahrds afinitete war ari apšhmet radneezibas weelas paščas, tā to peem. Dr. A. Koppe dara, šcho wahrdu isleetodams daudšškaitli jo špehks, kas šwešchadas weelas šatur šafopojumā, naw no pirmeeem nebuht šķķirams. Waj nu dašchadu šwešchadu weelu šafopojumu šauzam par weelam waj špehku, pee mana aprahdijuma ar morfiju ir gluschi weenalga. Aprahdijums zaur tam it nebuht neklušst nepareišs. Bet ja neahrsti šahitbneeki, kureem pehž A. f. apgalwojuma no anatomijas, fiziologijas, realās pšķologijas u. t. j. pr. naw ne jaušmas, runā no afinitetem, tad šinams tur jaw a priori buhs „breešmīga maldiščanās.“ Šchahda A. f. logika gandrihš wišā wina rakšā nomanama.

Tahlak A. f. atron par nepareišu manu isšklaidrojumu, ka alkohols farmakologijas šinā pehž Nothnagela**) kwalitatiwi nemot no fusela neišķķirās, jo tur ne-efot neweenas weetinas, kas atkautu to nepareiši šazit. Nothnagels no homologu alkoholu grupas runadams wahrdu pa wahrdam šaka: „Winu eespaids ir gluschi tahds pats, tā špiritam (Weingeist = 85—90% alkohols). Tee išķķirās tiš štipruma šinā, tā ka metilalkohols išdara to wahjako, amilalkohols to štiprako eespaidu. Ari reibums no augštateem

*) Das Alkoholfiechtum und die Kurzlebigkeit des modernen Menschengeschlechts von Dr. med. A. Koppe, Moskau 1894, daudš weetās.

**) Nothnagel und Kobach, Handbuch der Arzneimittellehre, 1884, p. 352. u. ff.

homologeem pastahw daudj ilgat, nekà no semakeem. Tamdeht taunàs jekas, kahbas ronàs no alkohola haubischanas, furam pee-
 jautks daudj fujela elas (te N. k. war mahzitees, kà isskàs
 stingsr sinibu wihrs), isskaidrojamas zaur daudj stiipaku, bet ne
 wis schis pehdejàs weelas kwantitatiwo eespaidu (nicht durch eine
 u n t e r s c h i e d l i c h e Wirkung).“ Es domaju, ka schi weeta
 japrotama deesgan. Sche atfal jo gaischi parahdàs N. k. apbrihno-
 jamà pawirschiba, ar kahdu tas ipreesch par finisfeem jautajumeem.
 Nothnageli nemas pamatigi neislasfijis, wiasch tomehr nemas ap-
 galwot, ka ne-efot ne weena weetina, kura atkantu tà ipreesi, kà es
 to barijis. Tà tad ne wis man, bet gan N. k. fgm. deretu „drusku
 wairak eepasihtees ar kimiju un farmakologiju, nekà tas tagad sin,
 ja tas grib rakstít par schtibas jautajuma fisiologiski-kimisko datu.“
 Man jaw tas tamdeht naw wajasfigs, ka man preefsch popular-
 finisfeem schtibas raksteem peeteek ar dabas sinibu resultateem.
 Bet N. k., kusch leelàs buht leels spezialists schinis sinibàs, pat
 tee weenfahrschakee scho sinibu panahfumi wehl leefas buht ne-
 pasihstami. Turflacht ari nemas neusskátu par jawu ufdewumu,
 rakstít par schtibas jautajuma fisiologiski-kimisko datu. Scho tematu
 labpraht atstahjam lectpratejeem ahrsteem. Zerefim, ka ar laiku pats
 N. kungs paplaschinàs muhsu schtibas literaturu ar kahdu fisio-
 logiski-kimisku rakstu, kad tas no jawas pawirschibas un eekajuma
 atshwabinajees spehs atsiht, ka schtibas jeb pareisaf skot atturibas
 kusiba un fazensiba it ihpasehi no ahrstu pufes pabalstama, kusi
 schini sinà nepeedodami grehkojuschi, kà to Strimpells tik pahrlaezi-
 tajà wihse issaka. Sche gribu ari minet kahdu nepelnitu pagodina-
 jemu no N. k. pufes. Wiasch mani pagodina par tehwa, tas pret
 winu israhdot tehwischu aishgahdibu, fewi tahdà wihse dehwedams
 par behlu. Bet eewehrojot, ka man naw tas gods ar N. k.
 stahwet jeb kahdà radneezibas safarà un ka eedomata tehwa un
 behla gadi ari nepeelautu schahdu istulkojumum, man schahds pagodi-
 najums ar pateizibu ja-atraida.

Tahstak N. k. wehl weenumehr pastahw us jawu apgalwojuma,
 ka tik ahrsti ween spehjet farakstít finiski popularus rakstus par
 alkohola jautajumum, jo tur efot pamatigi japrot anatomija, patalogija,
 realà psikologija, kas pamatojas us fisiologiju, farmakologija, fisiolo-
 gija un tofikologija. Kad neahrstis tahdus rakstot, tad tee efot
 fazereeti ar a i s s p r e e d u m e e m u n f a n a t i s m u, jo teem neefot
 no schim sinibam ne jausmas. Jaw agrak ihsunà aprahdiju, zil
 nedibinats un pat behrnischkigs schahds issajijums. Schahdu sinibu
 pamatiga prasehana ir sinams loti jauka leeta. Bet N. k. mihl ar
 jawam sinibam leelitees. Bet ja kahds jaw eepreefsch, itkà kahdu schilti

isfahrdams pats ar ņahdu ņinibu pamatigu praņchanu ņahņ uņleelites, tad iņkelās ņchaubas waj tas teeņham ari tã ir. Jo pamatigaki ņahds ņahdu leetu prot, jo maņak tam eemeņta, to wehl wahrdeem apgalwot. Pee ņiniņteem rakņteem ņchahdas leetas pamatigas praņchanas apgalwojums nekã nelihds. Spreedums jaatņahj laņitajeem paņcheem. Tad ari ir leela eedomiba no A. k. puņes, ka tiņ ahrņti ween ņpehj ņaraņtiit ņiniņki popularus rakņtus, ņahdi atteezas uņ alkohola baudiņchanu. Nemaņ naw wajadsigs, ka tahds, ņas rakņta ņahdu broņchuru par alkohola baudiņchanu, ari ir ņudets ahrņtis. Behz ņchis teorijas ari stud. med. J. Alņnis nedrihtetu rakņtit par alkohola jautajumu, jo wiņņch wehl naw ahrņtis. Popularuņiniņkos rakņtos ņpezialas ņudijas par minetãm ņinibam ari nemaņ neber, tahs eeweetojamas medizinas laikrakņtos waj par tãm ņaraņtamas diņertazijas un ihpaņchas grahmatas. A. k. leelã maldiņchanãs paņtahw eelņch tam, ka tas eelņtata wiņus atradumus uņ medizinas lauka par ahrņta privatihpaņchumu, ņahds plaņchakai publikai neteeņ ņinams. Beņ tam ari war alkohola jautajumu apluhtot no lautņaimneejibas un etikas ņrahwokla. Wahzu literaturã mums ir paņihtama laba teeņa ņiniņki-popularu rakņtu par alkohola jautajumu, ņazereetu no neahrņteem beņ kaut ņahdeem a i ņ ņ p r e e d u m e e m un f a n a t i ņ m a, tã peem. „Gewiņņen und Alkohol, ein Mahnwort an die akademische Jugend von Dr. Sam. Dettli, Prof. d. Theol. Bern,“ „Die Aufgabe der akademischen Jugend im Kampfe gegen den Alkoholismus von Prof. Dr. Gilty,“ ņahdi A. k. diņlakam alkohola jautajuma ņudijam buhtu loti noderigi. Tapat ari: „Der Alkohol im Verhãltnis zum öffentl. Wohlstand u. zur öffentl. Sitte von Dr. G. Kesselring, Prof. d. Theol. in Zürich Lpz. 1892,“ „N. W. von Stern, Alkohol un Sozialismus, Zürich 1890“ un dauds ziti. Tapat ari ir tuņņchi un kaunã nodomã ņazelti apgalwojumi, tã peem. broņchuras: „Par alus, brandwihna un wihna dņerņchanu,“ „Alkohola albums,“ „Makrobiotika un alkohols,“ „Par dņerņchanas eeraņchu“ un zitas ņaraņtitas ar aiņņpreedumu un ņanatizmu, tuņņchi wahrdi ween. Wiņã ņawã garã rakņtã A. k. ne ar weenu weenigu wahrdinu naw zentees to aprahdit. Winam peeteel ar tuņņcham ņraņam.

Tahņak A. k. naw ņpehjis atraņt par pareiņu ņchahdu manu iņņazijumu: „Tã dehwetee radibas fungi ņawu muņņchu ar waru paihņina, tiņlihdņ tee turãs pee nepareiņajãm domam, ka organijms, baribu leelã mehrã uņnemot tiņtu ņpehjinats. Pateeņibã tas noteelãs pawiņam zitadi: nebs ņpehku attihņtiņchanas ņpehja pawairojãs, nebs ari ņlimiba nowehrņchanas ņpehja. Wiņreelņchi preeņņchlãikã grimņt ņapã, ņuram tee friht par laupijumu zaur ņawu aklo, neprahtigo

baudischanas kaislibu. Šči pateesiba jaw sen ikdeenischkâ dšihwê (pareisat lauschu mutê) atsihta: katram zilweckam ir finama dala no ehdeeneem un dšehreeneem nolemta; ja tas ar to ir gataws, tad ari muhscha gals klast. Fiziologiski runajot šchis teikums fkanetu tâ: zelu rahbitajs špehks špehj, zilwecka muhschama a s t o n d e s m i t g a d u p a s t a h w o t, finamu baribas lihdsjeku leelumu preeksch organisma ušturešchanas apstrahdat. Ar tam ir zellu darba špehks isšemlts, tahs nowežojâs, nostahj darboteles un postitajs elements dabun wirsrofu. Ja nu šchis pats baribas daudsums jau šeschdesmit gadu laikâ teek organôs usnemts, tad zellam peemihtošchais špehks ir isleetots un zilweks muhscha robešchas šasneebšis, jeb ar ziteem wahrdeem runajot, tas zaur pahrleezigi ahtru baudischanu jawu dšihwes muhschu par 20 gadeem paihsinajis." N. k. šchihš rindinas tâ šaprot, itkâ zilweka muhscha garums te weenigi atkarajâs no ta faktora, zif kursch katrs pa deenu ehd un dšer. Manas domas bija šchahdas: Pahrleeziga ehdeenu usnemšchana muhsu organismam kaitiga un leela baudischanas kaisliba špehj zilweku muhschu it eewehrojamâ wihsê paihsinat. Zilweks, ja wišsch sem normaleem apstahkteen dšihwotu peem. 80 gadus, špehj zaur pahrleezigu baudischanas kaislibu, jawu dšihwes muhschu us 20 un wairak gadeem paihsinat, to baribas lihdsjeku daudsumu, kahds tam peetiftu preeksch 80 gadeem, jawâ pahrmehrigâ ehšchanâ un dšeršchanâ, jau 60 gadu laikâ patehredams. No tam nemas newar aprehkinat zilweka muhscha gadus, kâ to N. k. dara. Te naw rina no normalas baribas, kahda zilweku organismam buhtu noderiga, bet no isšchekhrdigas dšihwes un baudijumu kaislibas. Un ka zaur tam zilweka muhscha gadi jo ehwehrojamâ wihsê teek paihsinati, ir faks. Atrodâs leelâs pilšehtâs pat jaunekli no 20—30 gadeem, kuri zaur jawu leelo baudischanas kaislibu jawus meesâs špehks tahdâ mehrâ isšemluschji, ka tos war peeskaitit firmgalweem.

N. k. ari nepareisi ispratis šchahdu manu teikumu brošchurâ: „Kahds eespaids alkoholam us zilweku?“ „Siltuma weetâ ari war isjeltees špehks, weelam organimâ pahrmainoteles.“ Šche wahrds „weetâ“ leetots jawâ pirmfahrtingâ nošimê, t. i. tant weetâ, kur šiltums ronâs, war ari isjeltees špehks. Tâpat ari rakstâ: „Alkohols, zilweku wilinatajs un peewihlejs“ teikums: „Danis (t. i. apreibinatajos dšehreenos) ešoščais zufurs tiš weenigâ baribas weela,“ sinams nepareijs. Manuskriptâ stahweja: „tiš weenigi wiswairak eewehrojamâ baribas weela.“

Par katru leetischku aishrahbijumu buššim pateizigi. Ka manos rakstos ari kahda kluhda newaretu eemeestees, to nefur neesmu šazijis. Reweens zilweks naw nemaldigs. Bet šahtibneeki un

fahtibas literaturas weizinataji teef deemschehl no daudj nešaprahtigeem wiħreem ar zitu šwaru šweħrti, nekà wišē ziti mirštigi žilweki. Teem wajag buħt tiħreem engeleem beš kaut kaħdam kluħdam un beš malbišchanàs. Ja tas tà naw, ja wini naw taħdi pašchi žilweki, kaħdi wišē ziti, tad wiša winu ženišchanàs un winu prinžipi nederigi. Bet ar muħtibu welti karot. Uri, wiškreetnafee un wišapdaħwinatafee rakšimeeki naw bijušchi beš kluħdam. Bet pee kaħdas brošċuras apšpreešchanas tilai raudšitees uš kluħdam ween, kaħdam ar prinžipu pašċu maš ģafara, kaħdas atturibas idejas pareišibai nekahdà wišē neruna preti, un gribet peħž taħm apšpreest wišu rakštu, wina šaturu nemaš neeewehrojot, netik ween nešiništi, bet glušċi aplami. Tamdehl ari labpraht atšišim, fur buħšim kaut fur kaħdu teikumu išģajjušċi, furu waretu paħprašt, kà peem. rakštà: „Kaħds eešpaids alkoholam uš žilweku.“ 5. l. p. „Wiħns nemaš naw wiħnoga ţulas. Štarp ţaldajàm wiħnoga ţulam, furas nereibina, un reibinataju wiħnu, kaħdu miħl dšehrajs, ir leela štarpiba. Te peenahk klahšt raudšċhana, t. i. kaħdas ţehnites, žaur furam pašištamais raudšċi attištàs, furšċ wiħna ţulas ušnemdams, taħš paħrweħršċ wiħnà.“ Peħžejam teikumam wajadšċeja pareišak tà škanet: „Tē peenahk klahšt raudšċhana, t. i. kaħdu ţehnišċu darbošchanàs, raudšċina, kwešċ ušnem wiħnogu ţulas un taħš paħrweħršċ wiħnà.“ Kaħdi eeškti man par alus išģatawošċanu, laiċam buħš ģalafa „wiħna“ išģatawošċanu, no tam N. k. aħtri buħtu warejis paħrleežinatees, ja tas drušku taħlak buħtu lašċis. Tad ari nekahdš paħrpratums nebuħtu notizis, tur štaħw: „weenigi raudšċinaželas rada alkohol“ waj ari: „Žaur raudšċina želam te wišur weela paħremainižukees un šċiħš paħrmainišchanàs rešultatu (panaħċumu) kaħdš wišċeem šċiħreem dšehreeneem kopigs, meħš ţaužam par alkohol.“

Bet N. k. teħše, ka ţehnites, resp. raudšċižċ zukuru nemaš neušnem ţawà ţaštahwà un tomehr rada iš zukura alkohol, jau no t a h l e e n e s (?) žaur ţawàm ģimišċàm iħpašċibàm zukuru paħrweħršdamas, ir deežan ţċaubiga.

Taħlak N. k. eeškata ţċaħdu manu išteikumu par nepareišu, brošċurà: Par alus, brandwiħna un wiħna dšeršċanu, 4. l. p. „Ar to (t. i. ar šmadšenu nomahkšċanu) ari štaħw ţafarà pawairotà ţiršs darbiba, pawairotà ašins šċċhana, ţura arween meħbš tift peewešta par peerahdijumu, ka žilweks no alkohol a eefaršis. Pawairotà ţiršs darbiba nemaš neatkaràs no alkohol, bet no šituažċas, t. i. kaħdš apštahkšs waj kaħdà kaħrtà alkoholišċee dšehreeni teef baudenti. Ja ţaužam prahtigam žilwekam meerigi gulet un dodam tam dšert wiħnu, tad waram paħrleežinatees, ka ţiršs darbiba nemainàs. Pawišam žitadi tas dšehraju štarpà. „Kritika teef nomahkta, — žilweks plaħpà leeki; pašċċawalbišchanàs

teef nospeesta, zilweks gestikulē leeki, eefaijejās leeki. Sirds darbiba pawairojās." Te nu M. f. mahja, ka neefot labi, popularas brošchuras apstrahdajot pamatotees uš weenu weenigu autoritati. Te bija wehl japeeleef kļah: „tahdōs ūpezial-medizinas jautajums,” kur eewehrojamafee pehtitaji wehl naw weenojušchees.” Bet taišni ūhini weetā to ešmu darijis. Gluūchi ūhīhs paūūhas domas wahrdu pa wahrdam iūūata Schmiedebergs,*) to M. f. atkal nešin. Wīnūch atūauzās uš Parkes un Wullowitūchu, kuri leetu aprahdot pawīūam zitadi. Bet es wiūmaū eefkatu Bunge un Schmiedebergu par tiū pat leelam autritatem, kaūdas Parkes un Wullowitūhs.

Dierūchanas zehloni.

Ka M. fgs wehl nemaū naw ūpehjis ūprasti ūhtibas kuūtibas ideju, to wiūlabaf peerahda ūhahds wiūna iūteikums par ūhtibas broūchuram: „Dierūchanas eerahūa ir breeūmīgs kaunums, atturatees no katra alkohola pileena.” Wīnūch brihnās, ka tahdas domas warot atraūtees wiūds ūhtibas literaturas rakūds. Wīnam leelum leelais brihnams, ka Bunge, Forels, Wirchow, Baers, Strūmpells un ziti eefkata dierūchanas eerahūu, kaūda ta tagad wiūur paūahw, par galwenafu alkoholiūma zehloni un ka attureūchanās no pirmās glahūes ūpehtu wiūu poūtu nowehrūt, kaūdu alkohols rada. Te man atkal no jauna jaatgahdina, ka dierūchanas eerahūa ir un paleekas tas galwenafais, dierūchanas eemesslis. Ja dierūchanas eerahūa nepaūahwetu, ja katrs zilweks iūūargatos no pirmās glahūes, ja neweens zilweks nedūehrdu neweena pileena alkohola, tad nedū no mehrensās nedū no pahrmehrigās alkohola baudīūchanas nebuhtu ne runas. Neweens leels dūehrejs nekriht, tā ūafot, no debesim. Saūkumā, kur tas ar alkohola baudīūchanu ūahzīs apradinatees, ir bijis tiū pat mehrens alkohola bauditajs, ka wiūi ziti. Atturibneeku prinzijs ir tamdeht leetai kertees tuūlin pee paūūas ūafnes, t. i. aptarot mehreno alkohola baudīūchanu, no kuras zelas pahrmehriga. Un par pahrmehrigu alkohola bauditaju kluht katrs, kurūch wairs neūpehī alkoholu wīlinatajam un peewīhlejam ihpaūchibam ūekmīgi turetes preti. Ir jau paūiūstams ūafamwahrds: „Jo dier, jo ūapst.” Ja gribam tamdeht ūekmīgi aptarot ūchuhpību, tad mums jamehgina iūnīhzinat kaitīgā alkohola baudīūchanas eerahūa, t. i. -awots, iū kura wiūs alkohola poūts iūwehrd.

Ja to nedaram, tad lihdūinajamees tahdeem, kuri grib iūsmelt muzu, pumpja ūaurumu, iū kura arween jauns uhdens tel kļah,

*) Grundriß der Arzneimittellehre Leipzig 1888, 26 l. p.

neaisbahjuſchi. Kà ahriti pee kahdas sehrgas nowehrfchanas wisleelako wehribu peegreesch profilaksei, tà ari atturibneeki. Mums te jaraugàs us posta dihgleem. Ja esam tos atraduſchi, tad mums ari jazenshàs, tos wijadeem lihdsjekeem apkarot. Jr sinama leeta, ka pirmà glahse alus, wiſhna waj brandwiſhna neweenam nesmek. Tà tad teem, kuri pee ſcheem dſehreeneem wehl it nemaſ naw eera-dinajuſchees, buhs koti weegli; dſehreenus, kahdi teem nesmek, nebaudit. Alkoholiski dſehreeni tik ſmek tahdeem, kuri pee teem eera-dinajuſchees, waj nu pret paſcha gribu, waj ari ſchahdu eeraſchu eefſtatidami par jauku un teizamu leetu, gribedami ziteem darit pakal. Tamdehl ſahtibneeku zenschanàs ir ta, zilwezi panwiſam iſſargat no ſagifteſchanas ar ſcho indewi un alkoholam eerahdit tahdu paſchu weetu, kà morſijam, opiumam, haſchiſham u. t. t. Pret ſchuhpibu ir tizis karots wiſos laikos. Tas ſaprotams pats par ſewi, ka ſchahds launums apkarojams. Bet wiſur kur ſchahds karſch ir tizis weſts no mehrenibas peekritejeem, naw bijuſchi nekahdi panahkumi tik tamdehl ween, ka tee apkarodami alkohola launàs ſeſas, paſchi weizina wina zehlonus. Panahkumi tikai tad buhs uſahdami, ja ſerſimees leetai pee paſchas ſatnes un raudſiſim zilwezi iſſargat no pirmajeem zehlonem. Ka alkohola baudiſchana dſerſchanai par eemeslu, ari ſchuhpibai, no tam katrs war pahrleezinatees, eewehrojot atgadijumus, kahdos teel dſerts. Schee atgadijumi tik daudſfahrtingi, ka tos nemaſ newar iſſkaiit, tà peem. behres, kahſàs, kriſtibàs, ſwehtkòs, ſwehtdeenàs, — Latw. beedribu gada ſwehtkòs, Latw. beedribu daſchadòs iſrihkojumòs, jubileju gadijumòs, ſtudentu ſapulzès, komertòs, dſimundeenàs, pat ſkolenu un ſkolneetſchu ſakumſwehtkòs, wiſadàs ſaweefibàs u. t. t., u. t. t. It jauſi prof. Bunge par tam iſſakàs: „Dierſchanas eeraſchas eemeslis naw wis nelaimo un nabadsiba. Wiſgalwenakais dſerſchanas eemeslis ir kauſchu zenschanàs, ziteem darit pakal. Pirmà glahse mums tàpat nesmek, kà pirmais papiroſs. Laudis dſer tamdehl, ka ziti dſer. Bet ja kahds eeraadinajees dſert, tad ſinams tam nekad netruhſti eemeslu dſerſchanu turpinat. Laudis dſer ſchirotees, tee dſer attal redſotees. Dee dſer, kad tee iſſalkuſchi, lai apmeerinatu ehſtgribu, tee dſer, kad tee ehduſchi, lai no jauna modinatu ehſtgribu. Dee dſer auſſtà laikà, ſaſildſchanàs dehl, tee dſer karſtà laikà, atwehſinaſchanàs dehl. Dee dſer, kad tee meegaini, lai, paliktos modri, tee dſer meegam nenahkot, lai eemigtu. Dee dſer kad tee noſkumuſchi, tee dſer, kad tee preezigi. Dee dſer, ja kahds teel kriſtiis, tee dſer, ja kahds teel paglabats. Dee dſer, ja tee dſer. . . . Bet tas wiſu neprahtigakais ir tas, ka grib apkarot alkohola launàs ſeſas un wairo wina zehlonus.“ Mehrenibas apuſtulu leela maldi-

ŝchanàs paŝtahw eekŝch tam, ka tee grib ŝchirt mehreno alkohola baudiŝchanu no pahrlceezigàs. Bet iŝ peedŝihwojumeem redŝam, ka wiŝur tur, kur attihŝtàs dŝerŝchanas eeraiŝcha, ar matematiŝku nemal-
dibu ari attihŝtàs pahrmehriba ar wiŝam alkoholiŝma launajam ŝekam. Zenŝchanàs pee ŝchuhpibas apkarofŝchanas, ŝaŝneegt prahtigu jeb meh-
renu alkohola baudiŝchanu, kura jaw pate par ŝewi kaitiga, runà tamdehŝ preti dŝihwes peedŝihwojumeem un zilweka weŝelam prahtam.

Zil daudŝahrtigi laudis wiŝos augŝcham minetos gadijumos neŝagifŝtejàs ar akuto alkoholiŝmu waj nodibina wehlafo dŝerŝchanas eeraiŝchu, to katrs buhŝ eewehrojis. Teem, kam alkohols jaw ŝahzis ŝmeket, ar ween jo wairaf ŝahŝ peekopt ŝchahdu eeraiŝchu, tà ka daŝchi jaw deen no deenas beŝ ŝawam paraŝtajàm alkohola porzijam wairs nemaf newar iŝtift. Ŝhee kungi juŝtos toti apwainoti, ja toŝ noŝauktum par dŝehrajeem. „Par dŝehrajeem mums jatur tahdi, kam kaiŝliba uŝ dŝerŝchanu. Sem kaiŝlibas mehŝ ŝaprotam gribeŝchanu, kura ir ŝiipraka, nekà prahtiga pahrdomaŝhana. Nemŝim tahdu peemehru. Kaŝhds zilwekŝ domà, ka buhŝtu it jauki eedŝert tahdu glaŝŝi alus, ŝchnabja waj wiŝna, bet turklaht tam ari eekriht prahtà, ka tas tani atgadijumà buhŝtu aplami, ka wina peenahŝtums ir, tani brihdi darit ko zitu. Ja zilwekam ŝchahda atŝaziŝchanas nenahŝàs gruhti, ta tam naw par nepatiŝchanu, tad tahds naw dŝehrajs; bet ja tas to nedara, ja tam nahŝàs gruhti atŝazitees, tad tahdu ŝaujam par dŝehraju, kuras nepeezeeŝchami jamekŝle ahrŝteŝchana, eekam tas wairs naw par wehlu. Ari pee mums laiŝkam netruhŝŝ tahdu dŝehraju, kuri peeder pee ŝahrtigajeem buŝetas galba apmekletajeem.

Dŝerŝchanas eeraiŝchu waram ŝalihdŝinat ar modi. Kamdehŝt peem. pee mums wezee tautas apgehrbi gandrihŝ pawiŝam iŝjuduŝchi? Tik tamdehŝt ween, ka katrs zenŝchàs ziteem darit pakaf. Tà peemehram ari daŝchadà ŝinà kaitiga Pariŝes mode pahrwarejuŝe jaw wiŝu Europu. Dŝerŝchanai mehŝ ari waram peelihdŝinat ŝmehŝeŝchanas eeraiŝchu. Maŝee te noŝkatàs no leelajeem. Ko leelee, t. i. winu wezaki, ŝkolo-
taji, mahzitaji, ahrŝti u. t. j. pr. dara, tas teem leekàs buht par pakafzenŝchanàs zeenigu, lai gan ŝahŝtumà teem ŝchahds baudijums toti pretigs. A. k. dŝerŝchanas eeraiŝchai nepeegreeŝch nekahdu wehribu, ŝajidams: „Wahrds eeraiŝcha te nekà nenofaka. Eeraiŝchai wajaga buht weenumehyr ari ŝawi zehloni un tee mums jaattihŝta, ja gribam pret alkohola pahrmehrigu leetoŝchanu ŝekmigi uŝtahtees.“ Zeru A. k. wehleŝchanos ar augŝchejo iŝŝkaidrojumu apmeerinajis.

A. k. ari apgalwo, ka es zitus dŝerŝchanas zehlonus neminot, ŝajidams: „Brihwfalneeka ŝgs ir domàs, ka weenigi launà eeraiŝcha, weenigi pirmà baudità glaŝhe eŝot zehloni, kaŝ pawedinot laudis uŝ ŝchnhpibu. To wiŝŝch apleezina ŝawòs rakŝtòs un uŝŝtatidams mine-

tos zehlonus par weenigeem, weenumehr atgahdina, kur tikai ko raksta, lai no pirmās glahšes fargajotees, lai nepakrihtot launai eerashai." Pirmfahrt pirmo baudito glahši nefur neesmu eestajis par schuh-pibas zehloni. Tajs ir A. f. privatdomas, bet gan minejis, ka dseršchanas nowehrschana panahkama zaur issfargaschanas no pirmās glahšes, lai neeeradinatos pee kaitigas alkohola baudischanas. Otram fahrtam ari to paschu atfahrtoju schini raksta, ka weenu no wisgalwenafeem dseršchanas zehloneem, lai gan A. fgm tas leekas buht toti nepatihkami, un trescham fahrtam nemaš naw teefa, ka es ari zitus zehlonus nebuhtu minejis. Broschurā „Par dseršchanas eerashu“ 6. l. p. mineti wehl schahdi zehloni:

1. „War jaw gaditees, ka kahds schahdu eemešlu dehl (nepeteefošcha bariba, slifts dšihwocklis, fildas, ruhpes, raifes) juhtās dšifts uš kneipi, bet nedsehraju zilweku tee nespehs padarit par dsehraju.“
2. ir aprahdits, ka jaw sihdameem daudsfahrt no neprahfigeem laudim alus un wihns teef dots un tahdā wihšē kaislibas dihgllis eepotets.
3. nowezojuschās domas, ka alkohols špehžinot, stiprinot, fašildot u. t. t. ir dseršchanas eemešlis.
4. Dseršchanas kaislibas pahreeschana no wezakeem uš behrneem, eedšimtiba.
5. Dauds dsejneeku alu un wihnu apdseedajuschī.
6. Broschurā „Par alus, brandwihna un wihna dseršchanu“, „laiskums un kuhtrums, few eegahdatees labu dseramu uhdeni.“
7. Garlaiziba.

— Schē nu A. f. atkal parahdās wišā šawā pawiršchibas špošumā. Tamdehl, ka tas sahtibas literaturu nepasihst, tamdehl ari par dseršchanas zehloneem tur nefas neefot šazits.

Ari A. fgs ušitahdijis dseršchanai zehlonus. Bet eepreekiš wišch ar apbrihnojumu zenšbu mehgina wisadeem lihdsleem aprahdit, ka dsehruma kaisliba jaw wezōs laikōs ir bijuše pasihstama. Lai gan labā griba toti teizama, tad tomehr wišas puhles schini šinā bijuschas gluschī leefas. To neweens neleeds, ka dsehruma kaisliba šenlaikōs bijuše pasihstama. Ari es to esmu issajis*): „Dsehrums ir wezaks par wehšturi“, „Sandrihs pee wišam pašaules tautam atronam jaw no wišwezakajeem laikeem apreibinatajus dsehreenus“ un d. z. w. Ko A. f. no jauna peeleeft klahst ir apgalwojums: „Senās tautas stipri ween schuhpojušchas. To darijuschī newis bagatneeki ween, bet wišatauta.“ Atkal jauna tehse, kura nefahdā wihšē nesakriht ar kultur-

*) Par dseršchanas eerashu 13. l. p. u. 5. l. p.

weshstures aprahbijumeem. N. k. wifas ženās tautas dehvē par schuhpibas tautam. Ari latweeschu tauta peedrejuse pee tahdam. Muhsu sentehweem kahdas aplamas tehšes pabalstišchanas dehl, japaleekās par schuhpam. Wifs N. k. peerahbijums par muhsu sentehweem pamatojās uš tautas dšeesmu:

Ras par to, kas par to,
Ra man dšehrajs gadijees;
Dšehrs wifsch pats, dos man ar'
Dšehrsim abi dšeedadami.

Jaw wahrđinšch g a d i j e e s ween aishahda uš tam, ka tikat daschs no muhsu sentehweem bijis dšehrajs, kā isnehmums no wispahribas. Tautas meita gribedama pee apdšeedaschanas kahšineeku peesobojumus atraidit, it jautri un attapigi atbild: mehš tad weenumehr warešim dšihwot it kā pa kahšam. No wezajeem germaneem N. k., atšauldamees uš Tazitu leezina, ka tee esot bijušchi leeli schuhpas. N. k. te atkal Tazitu tikmaš šapratis, kā augšmineto tautas dšeesmu. Tazits te tik runā no břihwajeem, turigajeem germaneem, kuri peedereja pee augstakas šchiras, jeb muišchneezibas un kureem šawās šapulžēs tik bija teešiba špreest par karu un meeru, par nolihgumeem u. t. t., bet ne no wifas tautas. Baluhkošim ari, šo tas pats Baers*), kuru ari N. k. atšihst par autoritati, par šcho leetu šaka: „Schuhpiba wežōs laikōs jo eewehrojamā wišē išschihrās no schuhpibas pehdejos gadu šimtenos un muhsu laikōs žaur tam, ka schuhpiba wežōs laikōs nekad nebija tik wispahrigi išplatita, kā tagad un tai ari nebija tik kaunas šefas. Wišna baudišchana un iŕgatawōšchana bija tik turigatam kaušchu šchiram pee-eetama un alum bija tur, kur tas ari tahtakās kaušchu aprindās kā pašchbruhwets tika leetots, tik maš reibinataju ihpašchibu, ka no kahda kaitiga eespaiba uš kaušchu tahtakajam aprindam, nemas newareja runat. Tik ar d e s t i l a z i j a s m a h k f l a s išplatišchanos un it ihpašchi ar m a h k f l u, i s g a t a w o t b r a n d w i h n u i š l a b i b a s, k a r t u p e k e e m u. t. t. šchi rashojuma nesahtigā baudišchana šašneeds tahdu pakahpeenu, par kahdu muhsu laikōs weenumehr šuhdšās. Tapat ari iššakās G. Bunge: „Weigās dširdam wehl daschus šakam: „Ja althols pateest buhtu tik kaitigs, tad žilwezei jaw šen buhtu wajadšejis eet bojā, jo dšehrums ir wezaks par weshsturi. Uš tam jaatbild, ka ženakōs laikōs nemas nebija eespehjams, iŕgatawot tik leelu daudšumu alkohola, kā tagad, kur uš augstaka pakahpeenu pazehlusees šemkopiba, kur leelus wiršeenus nehmeja kimija un fišika, šabeeđribā ar leeleem kapitaleem, teef išleetoti preeksch kaušchu pawešchanas. Mums newajag peemiršt, ka brandwišns tik preeksch kahdeem 250 gadeem

*) Die Trinksucht und ihre Abwehr, Wien 1890, 1. l. p.

šahjis isplatitees. Senatos laikos ari nebija atziju un twaifa bruhšči un alus pilis, kuras ar ņawu elektrisko apgaismošanū un orķestra ņkanam laudis wilineat wilineaja.

U. ņ. uņtahda 3 galwenakos ņuhpibas ņehlonus. Pirmais ņehlonus eņot: fiziologiņka wajadsiba jeb meeņas iņņalkums pehž alkohola, otrs: alkohols eņot behdu lausejs, un treņchais: alkohols zaur eedņimtibu pahreet no wežakeem uņ behrneem. Pee ņcheem U. ņ. wehl peeņkaita muhņu tagadejos dņihwes apstahklus, kà loti eewehrojamu faktū. Uņ trim pehdejeem ņehloneem ari es jaw biju norahdijs, kà loti eewehrojameem. It jauns ir apgalwojums, ka alkohols eņot fiziologiņka wajadsiba. Eņhi tehse ir tik neņiniņki pamatota, ka grehko pret wisweentahreņchakam fiziologijas pamata mahžibam. No wiņeem garajeem prahtojumeem iņnemņim tikai ņahbus: „Baudijums wispahriģi meeņai ir fiziologiņka wajadsiba. Ja naw zitu baudijuma lihdsjektu, tad dņer reibinoņchus dņehreenus, kaut gan tee, ilģi leetoti, maità meeņu.“ U. ņ. noņtahda zilweku lopu ņahrià, kuri dņenas ņawu baudiņchanas gribu iņpildit, nemaj ne-eewehrodams, ka baudijuma juhtu apmeerinaņchanai wajag buht aprobeschotai no etikas praņijumeem. Tahlat U. ņ. ņaka: „Alkohola leetoņchana uņņtatama par nepatiņkamu — ja mums tà atkauts ņazit — no dabas neparedņetu blafus panahkumu, ņahds žitadi, derigam baudijumu liņumam.“ Fiziologija mahža, ka tik tahdi ehdeeni un dņehreeni meeņai noderigi, kuri neņaitigi, un tai nepeeschkir neņahdu poņtu. Bet U. ņ. domà, ka daba malbijusees, „peeschkir dama alkohola leetoņchanai nepatiņkamu, no winas neparedņetu blafus panahkumu, ņahds žitadi derigam baudijuma liņumam“, un ņahds muhņu meeņai wajadsigs! Rahda aplamiba! Behž U. ņ. domam ir ņahds dabas liņums neparedņets, nepareis. Ja alkohols, nemaj neluhtojotees uņ ņchahdu neņiniņku aprahdijumu, teescham buhtu fiziologiņka wajadsiba, tad ari ņeeweeshči daudņ leelakà mehrà kalpotu dņerņchanas eeraschai. Bet winu atturiba ņchini ņinà ir loti paņiņstama leeta. Mums teescham jabrihnàs, ka wahjakais radijums, ņeeweeshči, ņpehž U. ņ. eedomato meeņas iņņalkumu pehž alkohola daudņ leelakà mehrà pahrwaret nekà wihreeņchi. Zaur ņawu atturibu ņeeweeshči panahkuschī to, ka winu ņfaits ir daudņ leelaks par wihreeņchu ņkaitu, lai gan paņaulē zaurmehrà nemot peedņimst daudņ wairak wihreeņchu nekà ņeeweeshču.

U. ņ. tahlat alkoholu žilbina par behdu lauseju, ņazidams: „Zilwekam preeks jo deenas jo wairak ņuhd, jo wairak winņch ņadņihwes žihnà, ņawà ņenņibà mahžàs paņiņt ņawas eespehjas robeschas, atņiņt, ka deemschehl daudņ ņas buhtu groņams, bet winņch to neņpehž, jo winam truhņst wiņuņpehžiga griba. Tamdehl winņch ņenņchàs atahlinat ņahpiģas juhtas, nepatiņkamus eespauidus, neapņkauschama

zilwefu stahwofla apsinu, winsch schihs nomozoſchas juhtis mehgina
išnihzinat. Winsch ſauz palihgâ uſbudinoſchos, uſſautrinoſchos baudi-
juma lihdsjektus, reibinoſchas, gara nomahzoſchas weelas.“ Roſchehlo-
jams A. f., kurſch ſahpigu juhtu nomahſchšanas un išnihzinajšanas
dehl teeras pee ti! wiltiga lihdsjekta, kahds alkohols. Alkohols ari
radot preezigus brihſchus. Pateefi, atraſi alkohola preefus par teem
jaukakeem un turet alkohola labpatikſchanu par augſtu laimi, peerahda
ti! ſrdsprahta nabadſibu un meſchonibu! Mums taiſchu daudſ
jaukati, augſtati un patihkamati preeki! Tad ari nemaſ naw taiſ-
niba, ka alkohols ir iſtis behdu laufejs. Uzmirkli winsch gan to
dara, bet otrâ deenâ behdas toteef wehl jo leelakas. Tamdeht ari
gluſchi aplams ir ſchahds A. fga iſſajijums: „Wirus (t. i. nomahzo-
ſchos lihdsjektus) leetojot zilwefa ſtahwoflis paleef laimigaks un tamdeht
winu leetoſchana atwainojama.“ A. f. laikam wehlakâ dſihwê wiſeem
ſaweem no ſadſihwes apſtahkeem noiſpeeſtajeem pazienteem beſ kahdam
ſchaubam paraktis morſiju, haſchiſchu, chloroformu waj alkoholu, lai
winu ſtahwoflis paliktu laimigaks.

Lâ treſcho zehloni A. f. min eedſimtibu. Tas ſinams neno-
leedſams fakts: „Neween ſchuhpa rada dſehrajuſ behrnus, bet ari
zitas garigas ſlimibas, ar kahdam wezaki ſlimo, war buht par zehloni
behrnu ſchuhpibai.“ Tahdas paſchas domas ari iſſajitas no manis*):
„Gandrihſ wiſi ahrji iſſata tahs domas, ka daudſ no ſchahm ſlimibam,
it ihpaſchi zaur alkoholu raditâs nerwu ſlimibas, ſahkotees no ween-
ſahriſchakâs nerwoſitetes lihds paſcham dulumam pahreet no wezakeem
uſ behrneem. Ir ſluwis peerahdits, ka peem. no kahdeem 300 garâ
panihkuſcheem behrneem 145 bija tahdi, kuru wezaki peedereja pee
ſahrtigajeem dſehrajeem.“ A. f. tura ſawas domas par jaunam,
nemaſ neſinadams, ka tahs jaw ſen no manim iſſajitas. „Dſitakas
alkohola jautajuma ſtudijas“ te wiſadâ wiſſê buhtu noderigas. Ari
pamatigati ſiniſki aprahdijumi loti wehlejami. A. f. tad ari nebuhtu
ſchahdu teikumum iſſajijis: „Behrneem nerwu ſistemâ, tâ ſakot, tuſſchums,
truhtums, kurſch jaiſpilda wiſadam kaiſlibam, to ſtarpâ ari ar alko-
holu.“ Laikam ari ar morſiju, haſchiſchu, eteru, abſintu un zitam
tam lihdsigam indewem.

Par zeturto zehloni A. fgs iſſakâs ta: „Bet muhju laikos ſchuh-
pibas ſehrgai loti eewehrojams warbuht wiſeewehrojomakais un ne-
iſſihtſtoſchs awots ir ſadſihwes apſtahkti. Wini ſinams weeni paſchi
nekâ newar radit, ja zilwefam nebuhtu augſcham tehlotâ, ſewiſchikâ
organizacija, neapmeerinajams, paſtahwigs baudiſjuma iſſalkums“ (t. i. pehž

*) Par alus, brandwiſhua un wiſna dſerſchana S. u. 9. l. p.

alkohola). Wina ir tas pirmetnejs zehlons ūchupibai, ūadūihwes apstahkli to fairina un baro.

Nu taū reiū ūinam, ūamdehl ūilweūi bauda alkoholu. Ja apluhkojam daūūas no muhūu lauūūu ūūkiram, k̄a peem. literatus, ūtudentus, awiūūneeūibas representantus, tautas ūkolotajus, mahūitajus, ahrūtus, tirgotajus u. t. j. pr., tad tee bauda alkoholu waj nu meeūas iūūal-kuma, behdu nomahūūchanas, alkoholiūma mantojuma, waj ūadūihwes apstahkli dehl. Pee ūūihū turigak̄as ūūkiras ūadūihwes apstahkli ne-kriūtu nekahd̄a ūwar̄a, jo ūem ūadūihwes apstahk̄eem N. k. wisnotal ūaprot nabadūibu. T̄a tad peem. N. k. pats bauda alkoholu waj nu meeūas iūūalkuma, waj behdu nomahūūchanas dehl, nezereūim k̄a treūūchais eemeūlis te kriūtu kahd̄a ūwar̄a, waj ari ūlitu apstahkli dehl. Naw noprotams, kahdi tee ūlit̄ee apstahkli, kuri ūtudentus pawedinatu baudi alkoholu. ūlit̄ee materialee apstahkli tee newar buht, jo tahds apstahk̄lis tiū peerahditu leelu iūūūkehrdibu. Baribas weelas, kahdas peem. alūi atron̄as, mehū ūamaūūajam 8—10 reiū tiū dahrgi, nek̄a tad, tad tahū baudam ūitad̄a form̄a, k̄a to Strimpells tiū jauūi aprahda. Utkeek̄as wehl behdu nomahūūchana un meeūas iūūalkums. Alkohols naw iūūstais behdu nomahūjejs, k̄a to jaw aprahdiūu, jo otr̄a deen̄a behdas paleek̄as wehl tahū paūūas, ja ne wehl leelakas. Lai tahū aiūūūhtu, jabauda atkal no jauna. Tahds apstahk̄lis jaw buhtu tihras ūchupibas weizinaūchana, kuru taū N. k. negrib. N. k. wehl waretu atwainotees ar meeūas iūūalkumu jeb fiūiologiūko wajadūibu. Bet k̄a jaw aprahdits, daba meeūas baudijumam eerahdiūuje tiū tahdus lihd̄eūkus, kahdi tai nekaitigi. Bes tam ari tahdi, kureem iūūalkums pehū alkohola, kureem alkohols palizis par meeūas wajadūibu, loti noūchelojami laudis, tamdehl k̄a tee wehr̄d̄ūigi pee ta ūaiūtiti. ūchahdi alkohola ūehrd̄ūigeer pilnigi lihdsinaj̄as morūija ūehrd̄ūigajeem un wiūad̄a wiūūe buhtu nododami ihpaūch̄as glahb̄ūchanas patwehr̄j̄m̄es, lai no ūchahdas kaiūlibas atūwabinatos. Tamdehl ūchahdi zehloni, kahdus N. k. uūūtahda, nedibinati. Mluhūu turigak̄a lauūūu ūūkira loti pateiktos, par ūchahdeem winu d̄erūchanas eerasūas uūūeptaūjeem zehloneem.

Ka aūtotais d̄erūchanas eerasūu zehlons, kureū jaw ūimtkahr-tigu poūtu atneūis, ir ahrūtu leelais laiūkums alkohola jautajum̄a. Wineem, k̄a Strimpells ūafa, pa leelakai dakai ir maldigas domas par alkohola nekaitigumu, pat noderigumu un winu eedomato d̄eedi-nataju ūpehtu. To paūūu ari iūūaka Dr. A. Smits*): „Ahrūtu ūah-wollim alkohola jautajum̄a wajag buht tam, ūaur paūūa peemehtu un publikas pamahūūchanu weizinat attureūchan̄as no wiūeem alko-

*) Berliner klinische Wochenschrift 1894. Welche Stellung sollen wir Aerzte der Alkoholfrage gegenüber einnehmen?

liſteem dſehreeneem un katrâ iſdewigâ gabijumâ, ſchahdu ſtahwoſki ari aprahdit par wajadſigu.“ Tamlihdſigi ari iſſafâs Dr. Wehberg*): „Ahrſtu laiſkâ iſtureſchanâs alkohola jautajumâ iſſkaidrojâs zaur tam, ka tee domâ, ka alkoholam peemiht dſeedinatajas ihpaſchibas pee ſlimneeka gultas, ka hds ſtahwoſkis tagad atſihts par maldiſchanos un jaw pahrwarets.“ Uri prof. Bunge ſafa: „Domas, ka alkohols ſpehzi-not (un ſchahdas domas wehl deemschehl ir leelakai ahrſtu dakai) noguruſchu, ſpehj leelajam lauſchu puhlim padarit to wiſleelako poſiu. Nabaga laudis, furu pelna jaw tâ kâ tâ naw tiſ leela, lai waretu weſt zilweka zeeniga dſihwi, zaur ſcheem aiſſpreedumeem teef uſ tam pamudinati, labu datu no jawas pelnas ijdot preeſch alkoholiſteem dſehreeneem un newis par peeteekoſchi gahrdu ehdeenu, kurſch ween to ſpehj, ſpehjinat preeſch gruhſta darba.“ Ka ſadſihwes apſtahkſi daudſejadâ ſinâ buhtu pahrlabojami un pahrgroſami, naw noleedſams. It ihpaſchi ar ſchahdu apſtahkſu pahrlaboſchianu wajadſetu jaw ſahkt muhſu akademiſteem jaunefleem, awiſchneeſeem, literateem, ahrſtem, mahſitajeem, ſkolotajeem, tirgotajeem, gruntsihpaſchneeſeem, eerehdneem u. t. t., jo teem te buhtu kâ turigakai un wairak iſglihtotai lauſchu ſchirai jo labi panahkumi. Bet wiſu pahrlaboſchianu ſagaidit no walſts un polizijas un paſtahwigi uſ tam atſauktees, peerahda tiſ paſcha laiſkamu un kuhtrumu. Za apſtahkſu pahrlaboſchianu neſahkſim ar ſewis paſcheem, tad ſchahda atſauſchjanâs palikſees tiſ par tukſchu fraſu.

Wehl N. k. min klimatu kâ dſerſchjanas zehloni. Uſ Montesſje's, Foltnera un Bowdita rakſteem atſauſdamees, tas leef pehdejam ſajit: „Neſahſtiba iſplatita par wiſu ſemi, bet loti maſâ mehrâ un loti reti ap ekwatoru. Schuhpiba peeaug ar platuma gradeem, wina paleef paſtahwigata, beeſchaka, rupjaka un jawos eeſpaidos uſ katru zilweku ſewiſchki, kâ ari uſ ſabeedribu toteef kaitigaka, jo tuwu mehſ nahkam ſeemelu ſtrehſteem.“ Zil nepareiſas un noweſojuſchjas ſchâs domas ir, to wiſlabaki aprahda atkal Baers**) ſajidams: „Zil daudſ pa-teeſibas Bowdita „neſahſtibas koſmiſkajâ likuma“ ari nebuhtu, tad tomehr ſchahds likums newar tiſt uſſtahdits par dabas likumu, kâ daſchi domâ. Rahdas tautas neſahſtiba neteef wiſ pehj kahda fiziolo-gijas wajadſibas likuma zaur ſemes apgabala klimatu radita un weiſi-nata. Mehſ redſam, ka Norwegijâ alkohola daudiſchana pehdejos gadu deſmitos it pahrſteidſoſchâ wiſſe maſinajuſees, bet ka deenwidus ſemes, kâ peem. Franzijâ un Italijas ſeemelos jo cewehrojama wiſſe gahjuſe wairumâ. Taiſni ari jaunafajos laikos peedſihwojumi rahda, ka ap

*) Dr. med. S. Wehberg, die Erlösung der Menschheit vom Fluche des Alkohols, 13. L. p. Berl. 1894.

**) Baer, die Trunksucht und ihre Abwehr, 4. L. p.

ekwatoru dšeršchanas kaišliba pee tureenás tautam ar leelu aštrumu iſplatás wiſur tur, par brandiwihna ſtrahwa par jaunatraſtajeem ſemes gabaleem iſgahſchás, eedſihwotajeem par poſtu. Geradinaſchanás, baudit alkoholu, kluhſt pee katra zilweka, kà ari pee weſelam tautam agrak waj wehlaſ par wajadſibu, par kaiſlibu un tahdà wihſè mehrenà, kà ari pahrmehrigà alkohola baudiſchana naw eedſimta, inſtinktiwa wajaſdſiba, het zaur eeradumu un aubſinaſchanu attiſtita . . . Beedſihwojumi mahza, ka alkoholiflee dſehreeni peeſchir jo leelaku poſtu, jo ilgak un paſtahwigak dſerſchanas kaiſliba ſahſ eeperinatees kahdas tautas dſihwes eeráſchás.“ Ja N. k. pamatigak buhtu eepaſinees ar Baera rakſteem, tad wiſch tiſ nepareiſas domas nebuhtu iſſazijis. Ari wina nelaimigais eedſimtais meeſas iſſalkums pehž alkohola tad buhtu atkritis noſt.

Sahtibas beedribu ſazenſiba.

Pahrejot uſ ſahtibas beedribas darbibu, niſna ſchults un aiſſpreedumi tahdà mehrà pahrnehmuschu N. kgu, ka wiſch aiſmirſt wiſu objektiwitati un walodas peeſlahjibu. It kà no kahda breeſmiga kufaina dſelſt, tas ſawás aklajás duſmás uſbruht ſahtibas beedribam, weenumehr atſahrtodams, ka winam eſot wairak ſmeekliga, neſa no peetna noſihme, ka winu prinzipi pawiſam nepareiſi, jo winam iſleekás gluſchi ſmeekligi, pawiſam no kahdas giſts baudiſchanas atturetees. Schahda eemeſla deht wiſch ari atſafás, reiſ ſchahdás beedribás eeſtahteem par beedru, baididamees, ka tamdeht no kahdeem nepraſcham netiktu peeſobots. Uſ ſahtibas beedribu prinzipu paweiſibu man wairs te naw wajadſigs aiſrahdit, to jaw agrak eſmu aprahdijis. Wiſas eewehrojamakás ahrſtu autoritates eeteiž ſchahda prinzipa paweiſibu, kà Roberts, Birchows, Strimpells, Baers, Darwins, Helmholtz, Bunge, Forels un d. ž. Schim prinzipam ari neweens prahſtigis zilweks wairs nepretojás. Bet N. k. wehl ſawà widus laiſa alus ſomangà tà „eekodees itim kà ſiwe maſſchkerè“ un neſpehž no wezajeem biſmanu laiſu jaukajeem ſapneem un mahneem atſwabinatees. Žit mihlſchſ kiſneetim ſawo opiums, tiſ mihlſchſ N. kgm ir alkohols, kuru tas waren žildina. Tamdeht ari ſaprotami wina uſbrukumi ſahtibas beedribam, kuras zenschás ſcho indewi, kà baudiſchanas lihdſekli iſnihdet. Ja N. k. uſrahdijis kahdas nepareiſibas, kahdas daſchás ſahtibas beedribás notikufchás, tad ſinams par tahdeem aiſrahdijumeem buhſim pateizigi. Beedribas, kuras ſem ſahtibas wahrda rihtojás nepareiſi, tiſ war ſahtibas kuſtibai paſchaj ſkahbet.

Man wifas pastahwoščas šachtibas beedribas naw tif taht pašihstamas, ka waretu spreest par winu isrihkojumeem, jautasčanas wakarēem u. t. t. Šachtibas kustiiba pee mums wehl deesgan jauna. Un ja dasčhās beedribās isrihkojumi, jautasčanas wakarē bijušči masaf kreetni, nekā to waretu šagaidit, tad šchahds apstahklis wehl nedon eemesla to šazit no wišam šachtibas beedribam. Ari zitās latw. beedribās wišt isrihkojumi naw weenumehr tahdi, ka tur nebuhtu kaut kas šmahdejams. Pee dasčham šachtibas beedribam šchahds apstahklis tif peerahda, ka špehki, eewehrojot ihso pastahweščanas laiku, wehl naw pašpehjušči peenahzigi eewingrinatees. Bet kertees pee pašča prinziipa un to šaimot, buhtu tas pats, kā šaimot kahdas tautas meesigas un garigas labklahjibas weizinasčanu. Mums ari naw japeemiršt, ka šachtibas beedribu ložekli pa leelakai datai fastahw ištahdeem, kureem leela iğlihtiba naw bijuše pee-estama. Tee zaur šawu peemehru ween jaw apfaunē dasču augstak iğlihtotu, kureš šawu meešas ištakumu pehž alkohola nešpehž pahrwaret. Scheem tas leelais nopelns, ka tee zaur šawu peemehru ween jaw weizina wispahriģo labklahščanas, šadsihwes apstahklus pehž eespehjas pahrlabodami, un angstak iğlihtoteem labu peemehru dodami. Tif kaišlīģs, meščonīģs egoiģms špehs šchahdu šachtibas beedribu nošihmi dehwet par šmeekliģu. Tamdeht N. kģm taišniba, ka tahds „zilweks, kureš eefodces weenās domās (t. i. kahdā wiššē šachtibas beedribu prinziipi apkarojami) itin kā siwe maščkerē, kas wairs newar par zitu nekā domat, kā tīkai par weenu weenīģu lectu (t. i. kahdā wiššē meešas ištakums pehž alkohola buhtu apmeerinajams) wairs naw noderiģs šabeedribas ložeklis“ bet gan kaitīģs. „Šadsihwē šchahbus mehšj dehwet par alus brahlišcheem, šinatniškais nošautums šchahdai šlimibai ir — dipšomanija. N. k. wišus šachtibneekus un šachtibas literaturas šaraktitajus lamā par šanatīķeem, tif tamdeht, ka tee no wišeem alkoholišķeem dšehreeneem atturās. Pehž wina domam ari Štrimpells, Baers, Wirchowš, Roberts, Bunge un ziti, kuri šachtibneeku prinziipu eeškata no ahrštneežibas štahwoška par pareiju, ir šanatīķi. Pret wahju šapraščanu un mulktibu ir welti karot. Bet N. k. mehģina ari šawus išteikumus pamatot: „Zilweku, kas wišadeem liħšjeķteem preti wišeem šinatnes aišrahdiģumeem apģalwo, ka alkohols ir absoluta ģiģts, tīkai waram nošaukt par šanatīķi.“ Šchē atkal parahdās N. k. eefahršetās šantasiģas augliģs. Birmfahrt es nekur neģģmu apģalwoģis, ka alkohols ir absoluta ģiģts, un otram kahrtam šchahdu apģalwoģamu, ja tahds pateeš tīktu ištazits, waretu tif dehwet par kluħdu, un ne par šanatīģģmu. Kahdā wiššē N. k. ar šinibu apģahģees, to jaw aģraf iħšumā eģģmu aprahdiģis. Pareiģa terminologiģa winam leekās buht ģlušči šweščha leeta. Tif tušči zilweki, kureem

peemihst peerahdijumu bankerots, keràs pee lamaſchanas wahrdeem. Schis fungs, kurfch peerahdijis, ka tam alkohola jautajumà ewehro-ſtama ahrſiu autoritetu aprahdijumi wehl gandrihs nemàs naw paſihſtami, nemàs tomehr leelitees ar pamatigu fiſiologijas, anatomijas, realas pſiſologijas u. t. t. paſihſchanu. Wiſpirms noderetu N. k. ſgm paſcham ſchihš arodas leelakà mehrà praft, nekà winſch tašs tagad prot, jo žitadi winſch ſaude teeſibu, ari ziteem tašs mahžit. „Tauta praſa pahrdomatus darbus, nopeetnibu un ſiniſfi dibinatu patſtahwibu.“

Tahlaſ N. k. loti ſaunojees, ka es wina apgalwojumu, ka ſahtibas beedribam truhſt kreetnu wadonu, noſauzis par meleem. Winſch atwainojas ar drukas kluhdu, ka te neeſot wiſas beedribas domatas; bet 45. num. winſch atkal peemirſt ſawu drukas kluhdu un ſaka: „Winam naw ſpehzigu wadonu, tà es apgalwoju un pee ta ari paleeku.“ Apbrihnojama atminas ſpehja! N. k. prahtojuumi parahdàs wiſgaiſchako wiſhè ſchinè teikumà: „Labpraht ſchi ſpezialaroda paſihſchanai (t. i. alus dſeefmu ſtudijai) atdodu B. ſgm preeſchrofu, kurfch, kà man ſazits, ſenaf peegreesiſ ſchim jautajumam wiſleelako wehribu. Leekuli jaw weenumehr mehds ar ſawu gaiſmu apgaiſmot zitu zelus.“ Wiſpirms naw teeſa, ka es ſenaf ſchim jautajumam peegreesiſ wiſleelako wehribu. Tas atkal N. k. iigudrojums. Schim jautajumam es ſawà laikà peegreesu tahdu paſchu wehribu, kà kurfch žits ſtudents. Ja nu es tagad alkohola wairs nebaudu un nepeekopju eerafchu, ſahdu N. k., tad winſch to noſauz par leekuloſchanos. Ne, mans mihtaiſ fgs, tahds noſaukums tē pilnigi neweetà. Tahdu žilweku, kurfch atmet to, kaš nederigs, neſauzam par leekuli. Par leekuli mehš tik waram apſihmet tahdu žilweku, kurfch weenfahrfcheem lautineem grib aiſleegt ſchnabi, bet pats no ſawas eemihletàs alus waj wiſna glahſes newar atſazitees. It ka alkohols ari neatraſtos alu un wiſnà! Weenfahrfcheem ſtrahdneekem alus un wiſns par dahrgu, tamdehſ tee turàs pee ſchnabja. Kahds peeſawinajees teeſibu baudit alkoholu un grib to aiſleegt ziteem. „Ja, ja, neluhkojatees uſ maneam darbeem, bet uſ maneam wahrdeem!“ Wahrdi: „Mums jazenſchàs wiſpirms iſnihdet brandwiſnu, mums taš jaapkaro wiſadeem lihdsfektem, wiſnopectnafi“, ſaude teeſibu tahda wiſhra mutē, kurfch tai paſchaj indwei kalpo, tik žitadà formà to baudidams un ar ſawu peemehru ween jaw dſerſchanas eerafchu un tamlihds ari ſchuſpibas žehlonus weiznadams.

Par ſahtibas beedribu darbibu runadams, N. k. domà, ka es loti ſaunoſchotees, ka winſch uſrahdiſchot, ka tašs wehl deeſgan wahjas un neſpehzigas, ſahdà wiſhè tahm daſchi gruhtumi waj aiſſpreedumi japaſrwar. N. k. par tam war apmeerinatees. Katrs leetiſchks aiſrahdijums tiſs ar pateizibu apſweiktš. Sahtibas beedribam no at-

ŝahtibas naw jabaidàs, jo wairaf winu prinzipus pahrrunà un winu zenŝibu pabalŝta, jo wairaf leetai paŝchai teef kalpots. Ari leetiŝki aihrahbijumi uŝ tam, kur kahti truhkumi buhtu nowehreŝami, ar pateizibu no beedribu puŝes tiŝs peenemti. Ka muhŝu ŝahtibas beedribam wehl jakaro ar daudŝ aiŝŝpreedumeem, it ihpaŝchi no muhŝu wairaf iŝglihtotu lauŝchu puŝes, naw noleedsams. Zereŝim, ka muhŝu inteligenze ŝahtŝ ŝchai leetai peegreest jo leelaku wehribu, ŝahtibas ŝajenŝibu wiŝur pabalŝtidama waj ari aturibas beedribas nodibinadama, lai tahdà wiŝjè leelais alkohola poŝts tiŝtu nowehreŝts un tautas garigà un meeŝiga labŝlahjiba wairota.

Bet ja M. ŝ. domà, ka ŝem wahrdeem „gruhts ŝahwoŝlis“, „wahji ŝlahjàs“ war eedomatees wiŝadas leetas, kas labpraht neredŝ deenas gaiŝmu, kas no liktena naw nolemtas preeŝŝ alŝlahtibas“, tad tee-atkal ir M. ŝ. kaunprahtigà noluhkà iŝgudroti prahtojumi. Kà jaw mineju, ŝahtibas beedribam, it ihpaŝchi tamdehl wehl gruhts ŝahwoŝlis, ka winam jakaro ar daudŝ aiŝŝpreedumeem. Ziŝ man ŝinams, tad ari wehl neweens awiŝŝneeziŝas repreŝentants pats no ŝewis naw kahtu wahrdu par ŝahdu beedribu leelo noberigumu un ŝwehtibu minejis, kahtus tahŝ tautai war atneŝt. Leeta wehl iŝleekàs wineem par jaunu. Zereŝim, ka tas ar lai paliks zitadi. M. ŝ. ari min zehloni, kamdehl latweeŝchu preŝè ŝahtibas kuŝtibu loti maŝ pahrrunajot, ŝajidams: „B. tgs weetweetam ŝawà rakŝtà ŝeheljoj às, ka latweeŝchu preŝè loti maŝ pahrrunajot ŝahtibas kuŝtibu. Kà lai to dara? Ziŝ to nerakŝta wiŝu ŝahtibneeŝeem pa prahtam, mehgina tos druŝjin krittijet, tad tuhlin leelu leelà brehka, par „aplamibam“ un „meleem“. Noŝehlojamais M. tgs, kurŝch baidàs tiŝ tamdehl ween par ŝahtibas kuŝtibu rakŝtit, ka wina rakŝtus nenofauktu par aplamibam un meleem. Ja kahts ŝahhda eemeŝla ween tiŝ baidàs rakŝtit par kahtu teizamu leetu, tad ŝahhds apŝtahlis leezina no rakŝta wahjuma waj maŝwehrtibas, jo aplamibas weegli aprahdamas un meleem ihŝas kahtjas. Bet kreetneem rakŝteem naw ne no kahtam aplamibam waj meleem jabaidàs. Winu kreetnumŝ jaw leezina pats par ŝewi. Bet tam ari redakziŝas paŝchas kahtus rakŝtus nemaŝ ne-uŝnems, kuri kant ko kreetnu beŝ kahtdeem peerahbijunneem noŝauŝs par aplamu un ŝmahdejanu. Tamdehl ŝahhdas M. ŝ. baiŝes gluŝchi nedibinatas. Zereŝams, ka kahta redakziŝa labpraht uŝnems rakŝtus, kahti ŝahtibas kuŝtibas un atturibas prinzipa weizinaŝchanai noberigi.

Dŝerŝchanas apŝarofchana.

Behdigi M. ŝ. runa par ŝuhpibas apŝarofchana. M. ŝ. ŝahwoŝlis ir ŝahhds: mehreniba noberiga leeta, tiŝ ŝuhpiba apŝarojama.

Saprotama leeta, ka neween ſchuhpiba, bet katrs launums apkarojams. Bet eewehrojamaſās ahrſtu autoritates eefkata ari dſerſchanas eerafchu, kaſhdu ta tagad ir, par launumu. To ari N. k. atſiht (bet kà leekàs gluſchi peemirſis) Strimpellim peekriſdams: „Sagifteschanàs (ar alko-
holu) war notikt koti pamafam, gluſchi nemanot nn foli pa folim. Tamdeht ahrſtu peedſihwojumi, jo wairaf wini alkohola jautajumu eewehro, jo deenas jo nopeetnakt leezina, ka neween no wiſeem par ſchuhpam atſihtee alkohola leetotaji, bet ari tahbi, ka s ſ ch a d u n
k a d ſ a w u glaſhſiti eebauda un juſtos koti apwainoti, ja toſ noſauktu par ſchuhpam, ka ari tahbi ſ a ſ l i m ſ i a r a l k o h o l a
t a i t i g a m ſ e k a m. Bet te nu N. k. pats ſew uſpraſa: „Waj tamdeht jau mums mehrena alkohola baudifchana noleedſama, ka pahr-
mehriga kaitiga?“ Pateeft noſchehlojams ſchahds wahjſch rakſturs. Pilnigi uſtijedamees Strimpellim, ka ari ſchad un tad eebauditã glaſhſite kaitiga, N. k. tomehr newar no ſawas mihtas glaſhſites at-
turetees, bet mehina wehl ziteem eeſtahſtit, ka mehrena alkohola baudifchana eſot nekaitiga un tamdeht eeteizama.

Schahdu rihtofchanos N. k. tura par „ſinatniſki dibinatu pa-
ſtahwibu.“ Ari W i r c h o w s leezina, ka mehrena alkohola baudi-
fchana kaitiga. N. k. leek. Wirchowam ſajit: „Zr gruhti ſchahdas
k a i t i g a s e e r a ſ c h a s i ſ n i h z i n a t (t. i. dſerſchanas), eekam ſa-
beedribas ſtahwoſkis uſtur weenumehr ſchahdu wajadſibu nomodã.“
Tahdas paſchas domas ari Baeram, kà to wehlaſ redſeſim. Tam-
deht newaram deefgan nobrihneteas, ka kaſhds ar tahdu „monomaniju“
war „eekoftees“ domas, kaſhds no medizinas autoritatem par nepa-
reiſam aprahditas. Mums ari naw noprotams, ko N. k. iſhti ar
ſawu ſchuhpibas apkarofchanu gribejis. Winſch ſata, ka ſchuhpiba
ar wiſeem ſpehſkeem eſot apkarojama un tomehr beigàs atſiht, ka
ſchahda apkarofchana buhs gluſchi weltiga, ſajidams: „Zilweze nekad
neſaſneegs to ſtahwoſki, tur ſchuhpiba buhs pilnigi iſnihdeta.“
Tã tad wiſa wina zihna pret ſchuhpibu buhs kã pret wehſſudmala ſpahr-
neent. No brandwihna N. k. leezina, ka tas tik apmeerinajot iſhtos
ſawuſpas. Behz ſchihs teorijas iſnaht, ka leelakai zilweku datai wairs
naw fiſiologiſkã wajadſiba jeb meeſas iſſalkums pehz alkohola brand-
wihna weidã, bet tik alus un wihna weidã, jo iſhtee ſchuhpas taſ
neiſtaifis zilwezes leelako datu. Pateeft jauki ſiniſki aprahdijumi.
Bet ja nu peemehram Latw. beedribu iſrihtojumu gadijumos jeb zitos
ſwehtku brihſchos, kã ari ſtudentu ſadſihwẽ pee buſetas galda redſam
tik un tik daridſ kauſchu ſawu „meeſas iſſalkumu“ apmeerinajam ar
ſcharkam, tad tahbus N. kga logika eefkata par ſchuhpam. Neſa-
lihdfinami jauka logika!

Zaw agraf aprahdiju, ka pirmã glaſhe alus neweenam nejmek.

Alkoholiski dsehreeni tikai smek tahdeem, kuzi pee teem eeradinajuschees, pamudinati us tam zaur jaweem wezakeem, skolotajeem, ahrsteem u. t. t. Eewehrojot alkohola wilinataju un peewihleju ihpaschibu, rebsam, ka teem, fas pee ta eeradinajuschees, tas sahlf arweem jo wairaf patift. Ja zilweki nu schahdai faislibai un fahrbinaschanai wairs seknigi newar stahtees pretim, tad tee paleekas par schuhpam. No tam rebsant, ka tikai tahds zilweks war palittees par schuhpu, kas ar alkoholisteem dsehreneem apradinajees, bet ne muhscham tahds, kas tos nekad nebauda. Isnemti sinams tahdi gadijumi, kur alkoholisims eedfims. Ta tad schuhpibas zehlons mellejams dserfchanas eerafcha. Setmes karâ pret alkoholu tikai tad buhs panahfamas, ja buhs spehjams schadu zehloni apkarot. Un tas nebuht naw til gruhti, ka to daschs domâ. Pee tam zits nefas no muhsu puses naw wajadsigs, ka til fapraschana un zeeta apnemfchanas, ka to Strimpells til jauki issafi. Mums japahrwar muhsu egoizims, un ari darbos jaisfrahda muhsu laba griba. Schahda noluhka deht ir atturibas beedribas wajadsigas. Alkoholisma nowehrchanas sinâ tas spehle koti eewehrojamu lomu. Sai paklausamees, ko tahda autoritate alkohola jautajumâ, kahda ir A. Baers*), par sahtibas beedribam faka: „Apluhkojot winu wehsturigo gaitu un winu isplatischanos schihs beedribas mums rahda, jif nepeezeefchami tahs wajadsigas karâ pret alkoholismu. Winas ir bijuschas tahs, kuras tautai weenumehr aprahdijuschas alkoholisma zehlonus, kuras usajzinajuschas publiku un walsti, nahkt palihgâ zaur labu peemehru un likumu nofazijumeem, kuras neapnikuschi puhlejuschas, parastâs domas, ka reibinataji dsehreeni spehzina un weselibai noderigi, aprahdit par nepareisam. Zaur sawu atturibu simteem tuhlfstofchu laudis no wifadam schfiram un wifada wezuma ir peerahdijuschi, ka alkohols newajadsigs.

Prinzipi wijam sahtibas beedribam naw gluschi weenadi. Wisleelakâ data no tahm, kahdas pastahw Anglijâ, Amerikâ, Sweedrijâ, Norwegijâ, Schweizijâ, peeturâs pee pilniga atturibas prinzipa. Tur, kur beedribu darboschanas it ihpaschu wehribu greesch u/ lauschu pamahzifchanu, zensdamâs laudis atfwabinat no dsehruma faislibas, un zitus aissargat pret alkohola breefman, tikai pilnigas atturibas prinzipis panahf labas sekmes.... Tamdehl wajadsetu wifseem ihstajeem zilweku un tehwijas draugeem schahdu beedribu dibinaschanos pabalstet.“

*) Die Trunksucht und ihre Abwehr, 53. l. p.

Bar dferſchanas apkarošchanu N. ģ. loti ſawabi eſtati. Tā peem. wiņſch ſaka: „Domaju, neweens nenoleegs, ſa ſtipru dſehreenu iſplatiſchana wiſlabat aprobeſchojama no waldbibas puſes, ja eewehro, ſa winai tiſ wareni eerotſchi rokā, ſahdi ir aſziſes litumi, ſchenku ſkaitka aprobeſchoſchana, higieniſku weſelibai ſaitigu apſtahku pahr-laboſchana walſti, iſglihtibas iſplatiſchana tautā. Schahdi eſtati zihnā pret alkoholiſmu bijuſchi wiſnopeetnakeem ſpehzigakeem ſahtib-neeſeem zittauteeſchos.“ Schahdi eſtati wiſpirms nemaſ naw bijuſchi ſpehzigakeem ſahtibneeſeem zittauteeſchos. Otram ſahrtam redſam, ſa peem. pee ſtudenteem, literateem, awiſchneeſeem u. t. t. zaur iſglihtibas iſplatiſchanu dſerſchanas eeraſcha nemaſ neteek nowehrta, un treſſham ſahrtam buhtu pateeſi jauka ſahtibas weiſinaſchana, „atſpirſi-noteeſ“ pee alus glahtes un rokaſ klehpi turot, wiſu glahtſchānu no alkohola poſta ſagaidit no walſts un polizejaſ. Zai taſ palaſameeſ, ſo zittauteeſchu wiſnopeetnakee un ſpehzigakee ſahtibneeſi ſaka, pee-mehram N. Baerſ*): „Tikai tad, kad ſabeedriba laudis no ſchihs zihnaſ nepeezeeſchamibaſ un noderiguma buhſ pahrleezinajuſe, tikai tad walſti ſoda likumi peenahziģā wiſhē tiſe eewehroti, tikai tad ſchini gruhſtajā zihnā labas ſekmeſ ſagaidamaſ.“ Tapat ari iſſakaſ Bunge**): „Zaur walſti noſaziģumeem wehl nekaſ eewehrojamaſ naw tiģiſ pa-nahktſ, ja tur eepreekſch atturibaſ beedribaſ nebija nodibinajuſchāſ.“ To mums wiſgaikſchāt ari peeraħda peedſihwoģumi Sweedriģā un Norwegiģā. Šeh Gotenburgaſ ſiģtama ir ſahtibaſ beedribu augliſ. Za ſahtibaſ beedribu ſkaitſ tiſ leeſ, ſa winu beedri iſtaiſa jaw loti eewehrojāmu eedſihwoģaju daku, tad ari waldbibaſ ſaht ſahtibneeſku praſiģumua eewehrot. Tā taſ liħdſ ſchim ir bijiſ wiſur. Wiſpirms laudis japahrleeģina no ſahtibaſ ſaģenſibaſ ſwehtibaſ un ſchi noluhka weiģinaſchanaſ deħt jadibina ſahtibaſ beedribaſ, tad ari noſaziģumi no walſti puſeſ buhſ ſagaidami. Zereſim, ſa N. ģ. ari peeſtritiſ Dr. N. Smitha***) wahrdeem, kuſſch par alkoholu no aħrſtneeģibaſ ſtaħwoĸka runadamaſ ſaka: „Aħrſtam wajaģ neween ģitua no ſaģiſte-ſchanaſ ar alkoholu, ſahda leħnitinaſ noteek, atturet, bet ari paſcham ar ſawu perſonu dot ģiteem labu preekſchſihmi un no wiģadeem alko-holiſkeem dſehreneem attureteeſ.“ Labſ peemeħrſ dſihwē no wiģ-leelaka ſwara. Tamdeħt ne wiģ ween aħrſteem, bet ari muhſu iſglihtotai un wairak turigai lauſchu ſchlirai wajaģſetu ſahtibaſ zihnā ģiteem dod labu preekſchſihmi. Schahda jauka preekſchſihme dſihwē eeſtatama par weenu no wiģgalwenakaģeem alkoholiģma noweħrſchanaſ liħdſeekem. Bet N. ģ. netiģ, ſa muhſu iſglihtoto lauſchu peemeħrſ kriſtu ſahdā

*) 53. l. p.

**) Ein Wort an die Arbeiter.

***) Berliner kliniſche Wochenſchrift 1894.

švarā pee iiglihtotās lauschu šķiras, šazidams: „Ja eewehrojām, zif maj, itin ihpašči muhsu laikos šemafās, neiiglihtotafās šķiras luhfojas uš inteligenzes peemehru, . . . zif maj šemafee luhfojās uš augstafajeem un šagaida no wineem aišgahdibas, tad jabrihnās, ka tagad wehl war tahdas domas išfazit.“ Zilweks, kam wefels prahts, newar wairs leelafas aplamibas išfazit. Tā tad nedrihštām wairs ari no muhsu afademisfeem jaunefteem šazit, ka tee ir muhsu tautas zeriba. Pehz A. f. prahtojuma wišas studentu stipendijas buhtu leefas. Mehš no išglihtoteem wairs newaram nelahdas aišgahdibas preefšch tautas zeret, kā peem. no muhsu ahrsteem, awiſchneezibas representanteem, mahzitajeem, ſkolotajeem u. t. t. Mehš tif waram noſchehlot, lahdu leezibu A. f. pats ſew ar tam iſrakſta. Wiſch domā, ka wina labais peemehrs mehlaķā dſihwē buhs uš ſemafās, neiiglihtotās lauschu šķiras beš lahda eeſpaida, winai buhſhot weenalga, waj kaħds ahrſis J. Alf. ſadſihwē bauda alkohola waj ne. Wina uſtižefchotees wairaf wina wahrdeem nekā dſihwam peemehram. Kaš ar A. f. logifu eeſafinees, ar par ſchahdeem wina iſfazijumeem wairs nebrihnefees.

Wehl buhti eewehrojami ſadſihwes apſtahkli, waj tee ari eeſtami par alkoholiſma zehloneem, kā peem. ſliķta bariba, ſliķts dſihwafkis, nabadſiba u. t. t., jeb tee turami par alkoholiſma launajam ſelam. Newaram leegt, ka daſchi, kaš ar alkohola wiſnatajam un peewihlejam ihpaſchibam eeſafinuſchees, mehginās augſcham mineto eemeſlu deht kertees pee alkohola. Bet lahdas tautas nabadſiba naw wiš alkoholiſma zehlons, bet winā launās ſekas. To it gaiſchi ap-rahda Baers*), weens no ſahtibas kuſtibas wiſpamatigafajeem pratejeem: „Wehl par tam ſtrihdās, waj dſehrumš rada nabadſibu, jeb waj zaur nabadſibu zehlufchais poſts laudis nepaved uš brandwihna dſerſchanu. Nabaga ſtrahdneeks, tā teef prahtots, kerotees ſliķtās un nepeteefoſchās baribas dehl pee brandwihna, lai aiſmahnitu prom gruhātās dſihwes ſlogu. Tif maj atgadijumos taš tā buhš, un fur taš notikfees, tur brandwihns wehl pawairoš poſtu. Turpretim mums peedſihwojumi mahza, ka wišas ſtrahdneeku un algadſchu gimeneš, fur alkoholu nemaš waj ari tif koti reti bauda, ſaimneeziba un gimenu dſihwe attihſtās un uſplauſt laħrtigā, patiħtamā weidā, bet ka taħš, furas padodās dſerſchanai, agraf waj wehlaķ kriħt wiſleelafā nabadſibā un poſtā. Brandwihns peefſchir nabadſibai daudš upurus un turo to, kaš tam padewees, it kā dſeſu kehdeš eeſleħgtu; wiſch ir wiſleelafais nabadſibas raditajs un weizinatajs. Tāpat ari iſſafās M. G. Pikards**): „Wiſur, fur walda pahrmehriga alkohola baudi-

*) Die Trunksucht und ihre Abwehr.

***) Dangers de l'abus des boissons alcooliques. Par M. Eugène Picard, Paris.

ščhana, tai drišs feko nabadžiba un poštš kà ehna. Tani deenà, kur dšerščhanas kaišliba buhs šudufe, buhs ari puše no wišas naba-
dšibas šudufe.“

Mums ari jaewehro, ka atturibneeku (apmehram kašdi 20 milšoni) leelakà dala peeder pee semakàs kaušchu ščkiras, kuri aiš-
taupidami to naudu, kašdu žiti iškadus par alkoholiškeem dšehree-
neem išdob, šawus šadžihwes apšahklus jo ewehrojama wiššè pašr-
labo. Žt jauki to aprahda šchahšs fattš. Kad 1860/61. gadà
Londonè žaur leelo auštumu daudš štrahdneeki palika beš darba, un
to štrahdneeku škaitš, kuri iš pilšehtas kašes dabuja pabalstu, jo lee-
liškà mehrà pawairojas — pabalstu dabuja pawiřam kašdas 130370
perřonas, — iřrahdižàs, ka no teem 7947 amatneekeem un štrahd-
neekeem, kuri peedereja pee atturibas beedribam, neweens nebija pee
pilšehtas kašes pež pabalsta greesees. Ari Brendels*) iřfaka tam-
lihdšigàs domas: „Žoti iřplatita, pa dalai ar laumu nodomu wežinatà
maldiščhanàs ir apgalwojums, ka dšerščhanas kaišliba pa leelakai
dalai žekotees no šadžihwes pošta. Bet ņatistika mums it gaiřči
peerahda, ka ar weikalu un darba uřplauřčhanu peenemàs dšerščhana,
un ar winu paniřččhanu ari dšerščhana pamasiņajàs.“ Nebuhs tam-
deht leeki, žaur kašdu peemehru aprahdit, kas pee štrahdneekeem žaur
atturibu panahkams.

Žai tamdeht paklauřamees, ko Belgijas patriotiřkas šabeedribas
pret alkoholu ģeneraľsekretars Roderiķe's (Cauderlier) mums ņahšta:

„Kašdus gabus atpakal biju Žiwerpulè. Mans draugs, kuru
apmekleju, man ņazija: „Šchodeen Žums gribu ko rahdit, ko weli
řawà tehwižà mekleřat.“

Žabi, es ņaziju, druřku šchaubidamees, jo neween frantiřcheem
bet ari angleem řaws šchowiņiřms, tiķ druřku mehrenakš un pařč-
apřiniģakš.

Žakaram tuwojotees man draugs mani aiřweda uř kašdu jauku,
glihtu namu. Nama pagrabu plařchajàs telpàs eerihkoti kaušchu keřki
un kařejas weeřnižas. Tani brihdi, kur ee-eimu, tur atronàs kašdi
150—200 konřumentu (tehetaju), no kureem gandriřš iř wiři peeder
pee štrahdneeku kařrtas. Birmajà tařiřčà ir ehřta, ņaiřta řahle preeřčš
řapulřem, tai blařus plařča řařama iřtaba ar daudš laiřkrařteem un
ar biblioteku. Šahmus atronàs eetaiře preeřčš řparkařes un dšihwibas
apdrořčinařčhanas (Angližà řčini brihdi kašdi 1½ milřona štrahdneeku
apdrořčiniati).

Ari řche daudš štrahdneeki řapulřejuřchees, daudři ar řewam un

*) Der Alkohol, ein Völkergift, vom Dr. med. C. Brendel, München 1894.

ari behrneem. Wijsa fapulze lafa, wed farunas waj apspreech daschadus jautajumus.

„Sjmu eekuwis flubâ, kurfch dibinats, pahrwaldits un ufturets no weenfahrscheem strahdneefkeem. Tai gan nefur naw manams pahreleeks gresnums, tad tomehr wifur walda ta wisleelakâ fahrtiba un fpoðriba. Pee nama peeder plaschs dahrs, uf kura jakâ maurina mafinee, kâ ari daschi peeaugufchi nodarbojâs ar rotalam, kahdas Anglijâ koti eezeenitas, un ar meefas wingrinafchanu.

„Un waj finât, mans draugs prafija, kas fcho jauko eestahdi dibinajis, kas to uftur un deen no deenas padara jo patihkamaku? Es Sums to ar weenu wahrdu teifschu: Atturiba.

Wifî tee wihri, kurus Zuchs te redjat — winu ir pawifam 1200 — ir strahdneefi, kuri fadewufchees kopâ dibinat atturibas fabeedribu.

Kahdus gadus atpakal fchee laudis wehl dferfchanas eerafchaj kalpodami, ifdewa par nedeku 4, 5 lihds 6 fchilingeem (2—3 rubl.) un daschreis ari wehl wairaf. Te nu daschi no teem nahja uf domam, fchihis leekâs ifdoschanas pawifam mest pee malas un naudu, kahda no attureschanas tika eetaupita, kraht. Tee nu fahka fahrtigi fapulzeetes, fahkumâ koti weenfahrschâs telpâs, kurâs atradâs deenas awifes un ilustreti mehnefchrafti, un tē leetderigâ wihfê pawadit wafarus, nepeedalidamees pee fchenku un weefnizu dhfhwes, kura jaw daschu laba eegrufdufe postâ un nelaimê.

Winu flaits deen no deenas wairojâs, un dewa teem eefpehju, paplafchinat telpas. Tee nodibinaja beedribu, ifdewa afzijas un beidsot uf buhweja fcho flalto namu. 1000—1200 strahdneefu ir warens fpehks, kuri nedferdami to eetaupa, fo tee preefch dferfchanas ifdotu. Tas iftaifa wismaf 1000 rubl. par nedeku, jeb kahdus 50,000 rubl. par gadu. Un ar tahdu sumu war brihnum daudf panahft.

Waj naw preezigs pahrfteigums, redsot reis weenfahrscho strahdneefu augsti pazelamees pahr proletariatu flahwocki?

Scheem laudim tâpat faws flubs, kâ muifchneefkeem un pilfoneem. Kâ wini, tâ ari fchee fapulzejâs, pahrfpreech un lafa. Daudfejadi preefchlafijumi tos pamahja! Politiflee runataji ari atnahf tē, turet fawas runas, jo strahdneefu flubs ir jaw fpehks, kurfch ja-eewehro. Schê strahdneefks pilnigi juhtâs kâ zilweks, kâ pilfons, kâ brihws wihrs. Un kam winam japateizas par tahdu panahkumu meefigâ un garigâ finâ? Tai warai, zaur kuru tas tizis leelakâ zeenâ un godâ, un kura eekrahto naudu dahwajufe — atturibai.

Dizeet man, beidsa mans draugs, un flaji atfahrtojat to faweem tauteefcheem: atturiba, wisnotal atturiba. Robdens, angu

flawenais filantrops (zilvezes draugs) sawus peedsihwojumus kopā sanēmdams šajīja:

„Jo wairak mana atsihschana aug, jo wairak es no tam esnu pahrleezinats, ka atturibas sazenšba ir pirmais prasījums preekšč strahdneeku gara un meefas labklahjibas weizinašchanas.“

N. k. apgalwo, ka absoluta atturešchanās no alkohola kā baudišchanas lihdsleka neefot finiski pamatota. Mehš jaw daudsfahrt redsejam, kahdā wihšē N. k. ar finisķeem jautajumeem apeetās. Tāpat ar šchis N. k. apgalwojums ir iļ gaiša grahbts. Strimpells, Friks, Bunge, Baers to aprahdijuschī. Inemts finams te tik bašnizas ritus un alkohols kā sahles. Ir loti nowezojuschās domas, kahdas N. k. issaka, ka alkohols loti daudš sļimibas gadījumōs nepeezeeschami wajadšigs. Šchē it ihpašchī deretu N. k. g. wairak eepasihtees ar Dr. Wehberga*) rakšteem. Sļimibas gadījumi, kahdōs alkohols buhtu leetojams pehž ahrstī jaunakeem aprahdijumeem, loti reti.

Weidjot N. k. apgalwo, ka wesels zilweks warot istift beš alkohola. Mehš nebuht nešchaubamees, ka tas teescham tā ir. Zerešim, ka ari N. k. pee šcheem weselajeem peederēs.

Ari sahtibneekēem N. k. issaka kahdus glaimus, pehž tam, kad tos wijadā wihšē mehginajis nonizinat: „Starp sahtibas beedreem wisleelakais daudšums it tahdu normalu zilweku, kuru baudijumu issalkums weselibas robeščhās, kas nefad nebuhtu palikuschī par dšehrajeem.“ Ja nu isteikumu atteejam us muhšu studenteem, ahrsteem, awischneekēem u. t. t., kuri nepeeder pee sahtibas beedreem, tad lai N. k. pats peeluhko, ko šchahds issajijums nosihmē.

Tamlihds ari gluschī nesfinisks un nepareis ir wina apgalwojums, ka alus un wihns esot noderigi pee gruhta darba, weizinet omulibu un zetot pašchapsinu. Prof. Bunge jaka: „Wismehrenako alkohola porziju nederibu, pat kaitigamu peerahda labak nekā wīšas finisķās dedušijas, tuhstotfahrtige mehginajumi, kahdi pee kara pulka apfopšchanas isdariti un kuri jaw peerahdijuschī, ka saldati kara un meera laikos, wīšadas klimatōs, gan sneegot waj lihstot waj salstot pahrzeesch wisleelakās un gruhtakās puhles tad wislabat, ja teem wīš alkoholiški dšehreeni pilnigi atrauti.“ Tāpat ari pašihstama leeta, ka alkohols trauzē sagremoščhanas darbibu fungi.***) Garlaizibas nomahščhanas dehl N. k. g. jakerās pee alkohola, lai rastos omuliba. Jauka šabeebrica, kahda mahķļiga jaweizina žaur alkoholu. Paščapsina finams pazetās. To mehš it ihpašchī redsam pee tahdeem,

*) Dr. Wehberg, Wider den Mißbrauch des Alkohols, zumal am Krankenbette.

**) Stat. starp ziteem. W. Buchner, Ein Beitrag zur Lehre von der Einwirkung des Alkohols auf die Magenverdauung. Deut. Archiv für klinische Medicin. Bd. XXIX. 2p. 1881.

kuri kreetnas alkohola porzijas baudijuschi. Akuta alkoholisma stahwoffi tee sewi ufffata par leeleem waroneem. A. fgm loti sawadas domas par sahtibas beedribu darbibu alkoholisma nowehrshanas sinā. Wünsch jaka: „Nhtus alkohola upurus, kusus eedsimtiba un apstahkli spee-
 duschi padotees schuhpibai, sahtibas beedribas ar spredifoshanu laifam isglahbuschas tikai retus.“ Wispirms A. f. nemas nejin, ka sahtibas beedribu galwenafais prinzijs ir, newis glahbt leelus dseh-
 rajus, bet laudis no tam issargat, lai tee par dsehrajeem neteef. Tad wünsch ari pahrmaina sahtibas beedribu darbibu ar mahzitaju darbibu. Sahtibas beedribas nesprediko, to dara mahzitaji. Sah-
 tibas beedribu lozekli zaur sawu peemehru ween jaw strahdā teizamu darbu. Bet leetifshkus aprahdijumus, isfkaidrojumus, pamahzishanu awisēs un broshurās, peemehrus, ka ari wisadi isrihkojumi u. t. t. eespehjami bes alkohola, nesauzam par spredifoshanu. Glahbt schuhpas zaur spredifoshanu ari nemas naw eespehjams. To tit war panahkt tad, ja teem wisus alkoholifkus dsehreenus pilnigi atrauj. Schuhpas nododami dsehraju patwerjmes, kur ween tit ahrsteshana eespehjama. Tā peem. prof. Forels*) mums rahda, ka schuhpibas patwehrsmē Ellikonā no 80 usnemteem schuhpam tikuschi 1893. g. atlaisti 68. No scheem pilnigi isahrsteti 57%. Mums Latwijā wehl schuhpibas patwerjmes naw. Buhtu loti teizama leeta, ja muhsu ahrsti sahtu par tahdam ruhpetees. Taisni ahr-
 steem deretu nopeetni pahrdomat par schahdeem Dr. A. Smitha**) wahrdeem: „Tit dauds waram sazti, ka fatts wahrs, kas publikā no ahrstu pušes teef issazits, pat ne alkoholam par slawu, bet tit par saudsheshanu, ir sobena zirteens generaziju spirgtajā dshiwē, un zaur daschu teizamu darbu alkohola lahtti, kuri tahdā wihsē eedehsiiti lauschu aprindās, wairs naw atzelami.“

Weigās gribu aifrahbt us alkohola jautajuma ekonomifko (tautsaimneejibas) puši. Likām te atkal runat tahdai autoritātei, kahda no atturibneeku, kā ari neatturibneeku pušes atfihja par loti uftizamu: „Rahdā samehrā stahw alus baribas wehrtiba,“ jaka profesors Strimpells, „ar wina zenu? Par 1 marku (40—47 kap.) strahdneeks Wairijā dabun 4 litrus (1 litrs gandrihs 1 stops) alus. Schee 4 litri satur, ja dauds, 240 gram. ogļu hidratu un knapi 32 gram. olas baltuma. Bet par to pašchu naudu, par 1 marku strahdneeks war dabut, ja kas pehrē maiši, wismas 2000 gram. ogļuhidratu un apnehram 250 gram. olas baltuma. Tā tad

*) Fünfter Jahresbericht der Trinkerheilstädte zu Ellikon an d. Ruhr, für das Jahr 1893.

**) Berliner klinische Wochenschrift 1894 „Welche Stellung sollen wir Ärzte der Alkoholfrage gegenüber einnehmen?“

redsam, ka wislehtakà alus zena samehrâ ar wina baribas wehrtibu apmehram 8 reis dahrgaka, nekà maises zena, un wehl dauds dahrgaka, ja to salihdsinam ar kartupeļu, firnu no zitu baribas weelu zenam."

Tamdeht alus baribas wehrtiba, salihdsinajot ar ziteem baudišanas lihdslekiem tē nekriht nekahdā swarā. Tamdeht tabdi, kas normalās baribas weetā grib baudit alu, japeestaita pee iischkehrdigeem laudim. Wehl iischkehrdigaki ir tee, kuri bauda schinabi un wihnu. Esmu jaw daschfahrt aprahdijis, ka wisā Latwijā drošchi ap 10—15 miljoneem rubl. par scheem newajadsigajeem un kaitigajeem dšhreeneem teef itgadus isdoti. Waj par scho kahdai indeweī par labu seodoto naudu newaretu dauds labat paeht, gehrhteos un dšihwot, kà ari kalpot labdarigeem noluhkeem? Waj sadšihwes apstahkli zaur schahdas sumas aistaupischanu newaretu jo eewehrojama wihsē tift pahrlaboti? Ari katram strahdneekam, kusch labu dalu no sawas pelnas isdod preekch alkoholiskeem dšhreeneem, buhtu espehjams, par aistaupito naudu turet kahdu derigu laifraustu un eegahdatees kreetnas noderigas grahmatas. Wet muhsu mehrenibas apustuki wehl rihkojās loti nesapratigi. Wini zenschas apkarot schuhpihu, nemaj nesinadami, ka tee zaur jawu peemehru wairo winas zehlonus. Teem, kuri wehl newar atratitees no wezās mahnu tizibas, ka alkoholiski dšhreeni siiprinot, špehjinot, atšpirdsinot, fašildot, wairojot darba špehkus u. t. j. pr., noderetu us kahdeem mehnescheem waj ari ilgal to praktiski ismehginat un pascheem pahreelinatees, zif schahdeem mahneem taisnibas. Sadšihwes jautajums no tik leela swara ir gan schahda mehginajuma wehrtis.

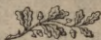
Atteezotees us etikas stahwofli buhtu loti eewehrojami schahdi prof. G. Bunges wahrdi: „Neweens zilweks, kusch padodās alkoholisku dšhreenu baudijumam, pat wisahtigakajam, newar attaisnotees no pahrmetuma, ka tas pawedejs. Katrs dšhrajš bija reis sahtigs dšhrajš, un katrs, kas ar sawu peemehru zitus pawed dšert sahtigi, pawed kahdu dalu no teem ari us nesahtibu. Tas bumbas wedis riteschana, tahs usturet nestahw wairs wina špehkā.

Paweschanas pahrmetums neatteezas us nesahtigajeem. Scheem turpreti ir tas leelais nopelns, zitus zaur sawu peemehru atbaidit. Pawedeji ir sahtigee dšhrajši. Un samehr paweschana nemiteees, tamehr ari nemiteees nesahtiba ar winas šekam, kà sklimbam, dšhruma dulumu un nošegumeem. Kas to neatšihst, tas nepašihst alkohola apkaroschanas wehsturi. Wan ir tizis aifrahdits, ka tas ir aplams pahrmetums, kahds issazits pret daudš zeenijameem wihreem. Schahdu pahrmetumu warot issazit tik tur, kur pastahtwot launais nodoms, zitus pawest.

Tas, mani fungi, weegli aprahdit. Lai peemehram nofehshās kahds alkohola nebauditajs dserššanas eeraschu peekopeju jābeedribā pee uhdens glahses. Ko daris mehrenee alkohola bauditaji? Tee wisadeem lihdsfleem mehginās peerunat, lai winsch bauda lihds un ahtrakt nemetis meeru, eefam tas to nedaris. . . Tā tad tee tomehr pawedina, ne us nešahhibu — ne muhscham nē — bet us šahhtigu lihdsbaudishanu. Nefahhtiba tad nahst pate no fewis. Bet ja ari peerunashana un paweshana nenotiftu, pat us mehrenu alkohola baudishanu, tomehr peemehrs pawed, dserššanas eerascha pawed. Un kas tad rada dserššanas eeraschas? Schuhpas dserššanas eeraschas nerada. **W e h r e n e e a l k o h o l a b a u d i t a j i i r p a w e d e j i .**

Kā Zuhš par tam gan spreestu, ja kahds gribetu šazit: „Es esmu kreetns peldetajs, un man tas dara leelu preeku, peldet pahr Daugawu. Bet ir garlajīgi weenam padotees schahdai rihžibai. Tamdehl es peerunaju wehl 20 žitus, peldet lihds. Es gan labi sinu, ka weens no scheem 20 noslihšs. Bet mana širdsapšina ir taf tihra, es jaw to ne-esmu peerunajis noslihft, es to esmu peerunajis lihdsipeldet.

Kahda išschkiriba ir starp šcho nebehdigo peldetaju un mehreno alkohola bauditaju? Es atronu tikai to, ka mehrenais dšehrajs nefajuhst nefahdu pahrmetumu tik tamdehl, ka tam daudš lihdsiwainigu.

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTEKA

0304040983

40

Drukajufchi
Kalinifch & Deutfchmans (M. J. Kipinfy tipo-litografija).

Wigã.